

Zaboravljeno kulturno dobro - park GaragninFanfogna u Trogiru

Matijaš, Tea

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:813211>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za povijest umjetnosti

Sveučilišni diplomski studij

Povijest umjetnosti, smjer: opći

Tea Matijaš

**Zaboravljeno kulturno dobro - park Garagnin-
Fanfogna u Trogiru**

Diplomski rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru
Odjel za povijest umjetnosti
Sveučilišni diplomski studij
Povijest umjetnosti, smjer: opći

Zaboravljeno kulturno dobro – park Garagnin-Fanfogna u Trogiru

Diplomski rad

Student/ica:

Tea Matijaš

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Silvia Bekavac

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Tea Matijaš**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Zaboravljeno kulturno dobro – park Garagnin-Fanfogna u Trogiru** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 12. rujan 2024.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Historiografija istraživanja.....	2
3. Ciljevi rada	4
4. Društveno-povijesni kontekst parka Garagnin-Fanfogna	5
4.1. Ivan Luka Garagnin	7
5. Arhitektura parka.....	9
5.1. Središnja vrtna građevina – casinetto	9
5.2. Južna gospodarska građevina – barchessa	10
5.3. Oranžerija	11
5.4. Sjeverna gospodarska građevina – vrtlareva kuća.....	11
6. Skulptura	13
6.1. Počeci zaštite spomenika - Ivan Luka Garagnin prvi konzervator u Dalmaciji	13
6.2 Skulptura parka Garagnin-Fanfogna.....	14
7. Društveno-politički događaji koji su oblikovali današnji park Garagnin-Fanfogna	16
7.1. Propast obitelji Garagnin-Fanfogna.....	16
7.2. Park Garagnin-Fanfogna nakon Drugog svjetskog rata.....	18
8. Zatečeno stanje	19
8.1. Sudbina trogirске baštine izvan gradskih zidina	20
8. Prijedlozi obnove.....	21
8.1. Časopis Radovan	21
8.2. GAT	21
8.3. Integralna Studija. Povijesno–hortikularno–arhitektonska analiza s prijedlogom konzervatorskih smjernica za obnovu	22
8.4. MORE I KRŠ	23
9. Zaključak.....	25
10. Literatura.....	27
11. Katalog antičke skulpture iz parka Garagnin-Fanfogna	32

11.1. Stele uzidane u istočnom zidu parka Garagnin-Fanfogna.....	32
11.2 Ostala skulptura u parku Garagnin-Fanfogna.....	47
12. Prilozi.....	50

Zaboravljeno kulturno dobro – park Garagnin-Fanfogna u Trogiru

Sažetak

Park Garagnin-Fanfogna u Trogiru smatran je jednim od prvih botaničkih vrtova u Hrvatskoj. Nastao je prema ideji poznatog trogirskog plemića Ivana Luke Garagnina na samom početku 19. stoljeća. Za arhitektonski projekt, velikim dijelom zaslužan je venecijanski arhitekt Giannantonio Selva. Kompleks se sastojao od četiri arhitektonska dijela, a to su središnji vrtni *casinetto*, oranžerija, sjeverna gospodarska građevina (vrtlareva kućica) te južna gospodarska građevina (*barchessa*). Budući da se Ivan Luka bavio gospodarstvom i konzervacijom, u park je dopremio preko 350 biljnih vrsta, a zatim je postavio i antičke lapide iz obiteljske zbirke koji su dijelom pronađeni na njegovim iskopima u Saloni. Završetkom Drugog svjetskog rata obitelj Garagnin-Fanfogna odlazi u Italiju, a park postaje vlasništvo općine Trogir. Park je 2008. godine zaštićen kao kulturno dobro no, danas je u potpunosti zapušten. Rad objašnjava proces od gradnje pa do današnjeg izgleda parka. Objedinjuje posljednje poznate prijedloge obnove te ih na kritički način sagledava.

Ključne riječi: park Garagnin-Fanfogna, Trogir, Ivan Luka Garagnin, kulturno dobro

1. Uvod

Na kopnenoj strani povijesnog grada Trogira, nalazi se jedno od najvažnijih ostvarenja klasicističke parkovne arhitekture. Park Garagnin-Fanfogna prema nekima prvi botanički vrt u Hrvatskoj, a ujedno i prvi park engleskog vrtnog izraza u Dalmaciji, nastao je kao vizija trogirskog plemića i agronoma Ivana Luke Garagnina na samom početku 19. stoljeća. U svojim počecima imao je ulogu vrta i parka te je sadržavao 358 biljnih vrsta. Njegova arhitektura, danas samo dijelom sačuvana, projekt je poznatog venecijanskog arhitekta Giannantonio Selve. Osim kao park engleskog vrtnog izraza važan je i kao lapidarij odnosno muzej na otvorenom. Njegov naručitelj Ivan Luka bio je poznavatelj umjetnosti i konzervator koji je odlučio u svom parku postaviti skulpturu iz obiteljske zbirke među kojima su i primjeri pronađeni na arheološkim iskopima u Saloni.

Ova oaza mira koja se nalazi uz samu Jadransku magistralu, na mjestu gdje ga od stare gradske jezgre koja je uvrštena na UNESCO-v popis svjetske kulturne baštine, dijeli takozvani mali trogirski most, zaštićeno je kulturno dobro koje je više od 50 godina u neprekidnom propadanju. Nažalost, njegova povijest i umjetnička važnost nepoznata je široj populaciji, a samo dio Trogirana upoznat je s onim što se čuva iza masivnih zidina.

Prvi dio ovog diplomskog rada bavit će se interpretacijom parka kao kulturno-umjetničkog kompleksa. Analizirat će se njegova arhitektura i skulptura. Drugi dio rada bit će posvećen zaštiti spomenika. Nastojat će se objasniti zašto i kako je ovaj kompleks postao zaboravljeno kulturno dobro koje iz dana u dan sve više gubi svoju izvorni izgled. Godinama unazad u javnosti dolaze informacije o obnovi i revitalizaciji ovog kompleksa no, nažalost do toga nije došlo. Postoji nekoliko prijedloga obnove koji će biti predstavljeni na kraju ovog diplomskog rada, prezentirajući njihove glavne točke. Grad Trogir ne posjeduje ništa slično ovome, te bi obnova i podizanje svijesti o istome promijenilo vizuru kopnenog dijela grada.

2. Historiografija istraživanja

Grad Trogir i njegova umjetnička baština često je bila središte zanimanja brojnim istraživačima. No, s parkom Garagnin-Fanfogna to nije bio slučaj, sve do zadnjih 15-ak godina, kada su započeta sve češća zanimanja, ali i težnje da se park obnovi.

Radovan: časopis Društva za zaštitu kulturnih dobara u Trogiru 2005. godine objavio je broj, čitav posvećen parku Garagnin-Fanfogna. Riječ je o sedamnaest znanstvenih radova koji se u najvećoj mjeri bave pitanjem zaštite parka kao spomenika parkovne arhitekture. Od navedenih radova za ovaj diplomski rad posebno su važni radovi Dražena Grgurevića *Park Garagnin u Trogiru (Garagnin-Fanfogna) Program za izradu idejnog projekta* kao i rad Stanka Piplovića *Prostorno-arhitektonska revitalizacija parka Garagnin-Fanfogna u Trogiru*.

Budući da se Muzej grada Trogira danas nalazi u nekadašnjoj obiteljskoj palači obitelji Garagnin-Fanfogna, nekolicina tekstova posvećena je upravo njima. Fani Celio Cega donosi informacije o životu i radu Ivana Luke Garagnina kroz svoj znanstveni rad *Patricij hrvatskog juga: prosvjetitelj i gospodarstvenik Ivan Luka Garagnin* (2016).

Sustavnijim istraživanjima bavila se Ana Šverko. Kroz svoja istraživanja objavila je niz radova koji se bave projektima Ivana Luke Garagnina, odnosno obiteljskog parka, projekta u Divuljama te obiteljske palače. Kada se govori o parku Garagnin-Fanfogna treba posebno istaknuti znanstveni rad pod nazivom *Selvin casinetto u agrarnom parku Luke Garagnina* nastao 2011. godine u kojem autorica detaljno analizira sačuvane crteže i objašnjava izgled izvorne arhitekture kao i atribucije građevina.

Ivo Babić u svojoj monografiji *Trogir: grad i spomenici* (2016) donosi kratki, ali cjelovit opis parka Garagnin-Fanfogna. Treba naznačiti da je Ivo Babić bio jedan od prvih istraživača koji se bavio proučavanjem antičke skulpture iz Salone, koja je danas smještena u parku. U tekstu *Prilog poznavanju povijesti grafičke dokumentacije salonitanskih spomenika* donosi sačuvane crteže obitelji Garagnin-Fanfogna na kojima se mogu vidjeti primjeri koje je obitelj tada posjedovala. Ti crteži uveliko su pomogli u kasnijim istraživanjima. No, do danas je salonitanska skulptura koja je smještena u parku jako slabo obrađena. O nekim pojedinačnim stelama i ari pisali su Dražen Maršić u znanstvenom radu pod nazivom *Bilješke uz dva nadgrobna spomenika u perivoju Garagnin-Fanfogna u Trogiru* (2009) te Ana Sedlar u svoja dva znanstvena radu *Stela Menzora Sempronija fortunata iz perivoju Garagnin-*

Fanfogna u Trogiru (2012) i *Salonitanske stele iz Garagninove zbirke u Trogiru* (2012). Jedina osoba koja se sustavnije bavila analiziranjem natpisa na stelama bio je Ivan Pavlović Lucić, hrvatski epigrafičar koji je 1811. godine objavio djelo *Marmora Traguriensia*.

U posljednjih desetak godina pojavile su se ideje o obnovi i revitalizaciji parka Garagnin-Fanfogna. Poseban naglasak je na dva elaborata koji donose iscrpne analize o kulturnom dobru, kao i prijedloge obnove. Jedan od njih je *Park Garagnin-Fanfogna u Trogiru: integralna studija povijesno-hortikulturno-arhitektonska analiza s prijedlogom konzervatorskih smjernica za obnovu* nastao 2013. godine od strane autora Ane Šverko, Igora Belamarića, Josipa Belamarića i Marije Kirchner. Zadnji poznati elaborat nastao je 2018. godine od strane javne ustanove More i krš koja se bavi zaštitom, održavanjem i promicanjem zaštićenih područja u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Elaborat pod nazivom *Plan upravljanja spomenikom parkovne arhitekture park Garagnin-Fanfogna* nastao je sustavnim istraživanjima koji su zatim nadopunjeni studijskom dokumentacijom nastalom u okviru EU projekta „Garagninov vrtal – Europski park svih Trogirana“.

3. Ciljevi rada

Glavni cilj ovog rada je ukazati na važnost parka Garagnin-Fanfogna u Trogiru kao zaštićenog kulturnog dobra, navodeći sve njegove kulturne i povijesno-umjetničke značajke. Predstavit će se povijesni kontekst nastajanja, klasicistička arhitektura poznatog venecijanskog arhitekta Giannantonia Selve kao i salonitanska skulptura koja se čuva unutar kompleksa te ga čini i nekim oblikom lapidarija. Objasniti će se kada i na koji način je došlo do devastacija čitavog kompleksa. Cilj je ukazati na važnost i potrebu obnove već zaštićenog kulturnog dobra, stoga će se na kraju ovog rada predstaviti postojeći elaborati i prijedlozi obnove te dati vlastita promišljanja o istim.

4. Društveno-povijesni kontekst parka Garagnin-Fanfogna

Park Garagnin-Fanfogna smješten je na predjelu Travarica na kopnenoj strani grada Trogira (v. prilog 1). Zauzima površinu od 12062 m². Park je nacionaliziran 1949. godine, dok je 1962. Turističko društvo pokrenulo njegovu zaštitu kao spomenik parkovne arhitekture. Zahvaljujući svojoj kulturno-povijesnoj važnosti od 10. rujna 2008. godine uvršten je na popis kulturnih dobara Republike Hrvatske pod registracijskim brojem Z – 3880 (v. prilog 2) dok su južne gospodarske građevine zaštićene dodatnom pojedinačnom zaštitom.¹

Glavni utemeljitelji parka bili su braća Dominik i Ivan Luka Garagnin, članovi poznate plemićke obitelji, koja se u Trogiru spominje od kraja 16. stoljeća. Obitelj Garagnin, a kasnije Garagnin-Fanfogna² imala je izrazitu moć i bogatstvo. Bavili su se najviše pomorskom trgovinom, poljoprivredom i stočarstvom. Ivan Luka bio je po zanimanju ekonomist i agronom, a autor je i nekoliko djela od kojih se ističe *Riflessioni economico politiche sopra la Dalmazia*.

U arhivskim zapisima pronađeno je da su braća Garagnin zemljište na Travarici pribavili 1790. godine, pa se pretpostavlja da je tada započela gradnja samog parka.³ Naime, u sačuvanim zapisima ovaj kompleks se nekad nazivao vrt (orto), a nekada park (giardino), što znači da je imao dvojnu funkciju. Park je zatvorenog tipa, ograđen zidom i monumentalnom ogradom na južnoj strani. Nekad ga se definira kao engleski tip parka s krivudavim puteljcima te dva umjetna brežuljka, no u njemu prevladavaju crnogorična drveća kao što su čempresi, lovori, česmine između kojih se nalaze i neke egzotične vrste što je često bila odlika rimskih parkova.⁴ Kompleks se nekoć sastojao od 4 arhitektonska djela koja su nastala u velikoj većini prema nacrtima Giannantonija Selve. Riječ je južnim gospodarskim građevinama-*barchessama*, sjevernoj vrtlarevoj kućici, koje su do danas sačuvane te *casinetto* i oranžerija od kojih su danas ostali samo temelji, no njihov izgled poznat nam je preko sačuvanih crteža koji se čuvaju u Muzeju grada Trogira.

¹ Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-3880> (pristupljeno 16. 3.2024)

² Antun Fanfogna se 1840. godine oženio Katarinom Garagnin i preselio u Trogir te je tako nastao novi ogranak obitelji Garagnin-Fanfogna. Državni Arhiv Zadar. Obitelj Fanfogna <https://www.dazd.hr/attachment/preview/5c657cc7df007/dazd-354-fanfogna.pdf> (pristupljeno 21.7.2024)

³ S. PIPLOVIĆ, 2005., 36.

⁴ I. BABIĆ, 2016., 271.

Ivan Luka se bavio uzgojem brojnih biljnih vrsta koje je nabavljao iz raznih krajeva i donosio u Trogir kako bi ih proučavao i radio eksperimente upravo u obiteljskom parku. Da je park bio izrazito važan za njih govori činjenica da su braća najčešće dovodila radnike iz Italije. Najstručniji je bio Ivan Miotto Bartolomeov, botaničar iz Padove, koji u Trogir stiže 1805. godine.⁵ Upravo je on sastavio katalog bilja s popisom vrsta koji se sačuvao do danas. Prema sačuvanim inventarima iz 1828. i 1829. godine u parku se nalazilo oko 350 biljnih vrsta.⁶ Osim što su se u parku uzgajale brojne biljne vrste, on je bio i neka vrsta lapidarija ili muzeja na otvorenom, budući da se u njemu nalaze artefakti pronađeni na iskopima u Saloni. Ivan Luka vodio je dva arheološka iskopanja na području Salone, te je pronađene ostatke donosio u Trogir. Danas se u parku čuvaju 23 ulomka uzidana u istočnom zidu kao i statua, sarkofag i ara.

Park je imao funkciju kroz cijelo 19. stoljeće, no u 20. stoljeću dolazi do promjena. Naime, iz nekih arhivskih spisa doznaje se da je Šime Fanfogna iznajmio općini Trogir dio vrta od 200 m² u trajanju od godine dana, a zatim je produžuju na još dvije.⁷ Nakon Drugog svjetskog rata, obitelj Garagnin–Fanfogna seli se u Italiju, a park je pripao općini Trogir. Iako je zaštićen kao kulturno dobro te bi se prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara trebali stvoriti povoljni uvjeti za opstanak kulturnih dobara i poduzeti mjere potrebne za njihovo redovito održavanje⁸ u ovom slučaju to nije tako te je čitav kompleks u neprestanom propadanju.

⁵ D. GRGUREVIĆ, 2005., 84.

⁶ I. BABIĆ, 2016., 273.

⁷ D. GRGUREVIĆ, 2005., 422.

⁸ Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, NN (69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, 114/22), Članak 5.

4.1. Ivan Luka Garagnin

Jedan od najznačajnijih članova trogirskog društva u 19. stoljeća bio je Ivan Luka Garagnin. Rođen je 1764. godine u vrijeme kada je obitelj bila izrazito moćna. Bogatstvo i moć stekli su pomorskom trgovinom, poljoprivredom i stočarstvom.⁹

Svoje prvo školovanje stekao je u Trogiru, a zatim je pohađao gimnaziju splitskog sjemeništa. Studirao je političko-gospodarske znanosti u Venecije, a zatim fiziku, kemiju i botaniku u Padovi. Vrativši se u Trogir, boravio je u obiteljskoj kući koju je s vremenom dao obnoviti, a u kući je izradio bogatu obiteljsku knjižnicu koja je sačuvana i danas. U salonu obiteljske palače često su se organizirale zabave za visoko plemstvo. Drugi oblici zabave u to vrijeme bili su odlazak u kazalište koje se nalazilo na prvom katu Gradske vijećnice u dvorani plemićkog vijeća. Tijekom osamdesetih godina 18. stoljeća prostor je postao malen stoga dolazi do težnji da se izgradi nova kazališna zgrada. Ivan Luka je tom prilikom održao i govor pod nazivom „Ljubitelji novog kazališta“. Inicijativa nije uspjela već je samo obnovljeno staro koje su kreditirali Garagnini. Ivan Luka bio je frankofil te je za vrijeme francuske vlasti u Dalmaciji imenovan članom izaslanstva te je u ime Dalmacije izrazio odanost samom caru Napoleonu.

Zajedno s bratom Dominikom Ivan Luka otkupio je zemljište na Travarici i izgradio park čija je glavna namjena u to vrijeme bila da bude mjesto Lukinih istraživanja u poljoprivredi i stočarstvu. Bio je učenjak s brojnim vizijama, stoga kompleks parka u gradu nije bio jedini njegov projekt. Na zemljištu u Divuljama planirao je gospodarsku vilu za koju je također bio zadužen Selva. Težio je oblikovanju agrarnog krajolika tako da se oslobodi od krutih geometrijskih shema i da stvori jedinstvo s arhitekturom.¹⁰ Sa svojim vrtlarom Ivanom Miottom koji mu je izradio plan gospodarstva po uzore na vile Andrea Palladija osmislio je projekt koji nažalost nikad nije bio dovršen. Planirao je stvoriti gospodarsku građevinu s reprezentativnim izgledom okrenutim ka moru uokolo koje su trebale biti razne vrtno kulture, maslinik, vinograd, jezerce i drugo.

Ivan Luka je 1805. godine postao prvi konzervator u Dalmaciji, ali o tome će biti više riječi u nastavku diplomskog rada. Bio je izrazito svestran, izradio je školski program za Kolegij sv. Lazara osnovan 1796. godine koji je djelovao u zgradi nekadašnjeg franjevačkog

⁹ F. CELIO CEGA, 2016., 68.

¹⁰ A. ŠVERKO, 2009., 217.

samostana na Čiovu.¹¹ Garagnin se zanimao i za astronomiju o čemu nam svjedoči promatračnica odnosno kapelica na obiteljskoj kući kao i sačuvane studije. No, njegovo glavno zanimanje bilo je vezano za gospodarstvo. Bio je član tri agrarne akademije u Dalmaciji. Suosnivač je trogirsko-kaštelanske akademije sa sjedištem u Kaštel Lukšiću. Izvan Hrvatske je bio član agrarnog društva u Ljubljani, Udinama, Conegliana, Bergama, Verone, Milana i Firence. Bavio se maslinarstvom. Obitelj je posjedovala čak tri stroja za ulje. Zanimao se i za ovčarstvo te je eksperimentirao uvozeći merino i padovansku ovcu da bi oplemenio domaću rasu.¹² Napisao je i dvije studije o ovčarstvu *O ovcama u Dalmaciji* i *O načinu širenja merino ovaca u Dalmaciji*. Njegovo najpoznatije djelo je *Ekonomsko-politička razmišljanja u Dalmaciji (Riflessioni economico-politiche sopra la Dalmazia)*, u kojem upozorava na nedostatke dalmatinskog gospodarstva.

Ovaj svestrani trogirski patricij ostavio je traga u raznim sferama života u Dalmaciji. Težio je razvoju gospodarstva u Dalmaciji. Zaslužan je za širenje novih književnih pravaca budući da je njegova obiteljska knjižnica bila jedino mjesto u gradu u kojem su se mogla čitati najnovija europska djela te upijati nove prosvjetiteljske ideje 18. stoljeća. Utjecao je na razvoj umjetnosti stvarajući nova arhitektonska postignuća koja su jedinstvena u Dalmaciji, dok je njegova konzervatorska aktivnost prvi oblik zaštite spomenika u Dalmaciji.

¹¹ F. CELIO CEGA., 2016., 73.

¹² F. CELIO CEGA., 2016., 75.

5. Arhitektura parka

Glavni utemeljitelj parka Ivan Luka Garagnin poznao je razne teoretičare vrtne umjetnosti te se smatra da je čitav kompleks nastao prema njegovoj ideji koju su kasnije realizirali odabrani talijanski arhitekti. Na temelju sačuvanih pisama obitelji Garagnin iz 1918. godine u kojim saznajemo da su tražili dopuštenje za podizanje spomen-ploče caru Franji I, saznaje se da je obitelj tvrdila da je venecijanski arhitekt Giannantonio Selva¹³ zaslužan za čitav arhitektonski projekt izgradnje parka.¹⁴ Naime, detaljnijom analizom nacрта te zahvaljujući sačuvanim knjigama troškova obitelji, zaključilo se da je u projektiranju ovog kompleksa sudjelovalo više arhitekata. Razlog zbog kojeg članovi obitelji Garagnin u pismu navode Selvu kao glavnog arhitekta je ta što su tako htjeli naglasiti važnost čitavog kompleksa budući da je Selva tada bio jedan od najboljih venecijanski arhitekata.

Danas su sačuvana dva generalna plana parka (v. prilog 3 i prilog 4), prvi se pripisuje Ivanu Luki Garagninu i smatra se da je nastao 1800 godine, dok se drugi nastao nakon 1805. godine i atribuirao se Ivanu Miottu.¹⁵ Park se sastojao od 4 arhitektonska dijela, a riječ je o *barchessama*, vrtlarovoj kućici, oranžeriji i *casinetto* kao najreprezentativnijem arhitektonskom projektu u čitavom parku.

5.1. Središnja vrtna građevina – casinetto

Najreprezentativnija građevina u parku bio je vrtni *casinetto* koji danas nije sačuvan, ali nam je poznat njegov izgled zahvaljujući sačuvanim nacrtima i pismima obitelji Garagnin. Ivan Luka Garagnin oko 1798. godine napisao je promemoriju koju je zatim njegov obiteljski prijatelj Jakov Giurileo morao predati Selvi.¹⁶ Ivan Luka u pismu navodi kako bi se trebao ubrzati rad na kućici za vrtlara, što se nekoć smatralo da se radi o sjevernoj gospodarskoj građevini, ali prema najnovijim istraživanjima zaključeno je da je autor mislio na vrtni

¹³Giannantonio Selva rođen je u uglednoj venecijanskoj obitelji. Studirao je arhitekturu na Akademiji lijepih umjetnosti u Veneciji. Nakon završetka studija prvo odlazi u Rim, a zatim putuje i ostalom Europe te na taj način donosi klasicistički europski izraz u arhitekturi. Bio je prijatelj s talijanskim klasicističkim kiparom Antonijom Canovom. Njegov prvi posao bio je izrada scenografije svečanosti za velikog vojvodu u Veneciji 1782. godine. Izradio je projekt venecijskog teatra 1792. godine, a zaslužan je i za izradu projekta za javne vrtove u zoni Castello. Navedeni primjeri samo su neki od brojnih Selvinih radova. Od 1787. godine bio je profesor na Akademiji lijepih umjetnosti u Veneciji. A. ŠVERKO, 2013., 49-61.

¹⁴ A. ŠVERKO, 2011., 381.

¹⁵ A. ŠVERKO, 2011., 352.

¹⁶ A. ŠVERKO, 2011., 356.

casinetto. Zahvaljujući knjigama troškova obitelji Garagnin, saznajemo da je točna godina izgradnje *casinetta* bila 1800.¹⁷

Selva je dobio zadatak preurediti postojeću vrtlarevu kućicu u građevinu s tri prostorije s terasom. Iako su već postojala dva nacrti koja su vjerojatno bila odbijena, u memoriji Ivana Luke Garagnina saznajemo točan opis i viziju koju je naručitelj poslao svom arhitektu.

Casinetto se sastojao od postojeće središnje prostorije koju Selva u svom nacrtu naziva *saletta*, zatim manje južne prostorije nazvane *camerino* te sjeverne prostorije s kuhinjom koja je bila namijenjena vrtlaru.¹⁸ Prema naručiteljevoj ideji čitava građevina dobiva terasicu sa stupovima koji nose kupolu (v. prilog 5). Terasa je istovremeno imala funkciju vestibula i zimskog vrta. Ivan Luka želio je da se taj prostor zimi može zatvoriti daskama od ariša, a kada se zatvori uklone vinova loza i ostalo bilje stvorilo bi hlad koji bi štiti od jakih ljetnih vrućina (v. prilog 6).¹⁹

Unutrašnjost prostorija bio je oslikan u klasicističkom stilu (v. prilog 7). Naime, u Konzervatorskom zavodu u Splitu nalazi se fotodokumentacija iz 1954. godine na kojoj se mogu vidjeti ostaci dekoracije (v. prilog 11). Manja soba bila je ukrašena motivom friza s nizom bukranija, dok su u manjoj dvorani bili motivi antemija i Hermesa.²⁰ Upotrebom navedenih motiva te činjenicom da su se u vrtu nalazili antički lapidi možemo zaključiti da je naručitelj stvorio oblik muzeja na otvorenom. Također iz putopisa Bartolomea Biasoletta nastalog 1838. godine saznaje se da je jedna od prostorija imala funkciju biblioteke u kojima su se mogla pronaći birana djela. Stoga možemo zaključiti da je Ivan Luka Garagnin stvorio kulturno umjetničko središte kakvo nije postojalo na području Dalmacije u to vrijeme.

5.2. Južna gospodarska građevina – *barchessa*

Istočno od glavnog ulaza u park nalazi se takozvana *bacchessa* (v. prilog 8). Prema nacrtima, riječ je bila prvotno o dvije odvijene građevine koje su 1811. godine preoblikovane i povezane središnjim portalom koji gleda prema glavnoj cesti.²¹ Prvotno su služile kao

¹⁷ A. ŠVERKO, 2011., 356.

¹⁸ A. ŠVERKO, 2011., 362.

¹⁹ A. ŠVERKO, 2011., 357.

²⁰ A. ŠVERKO, 2011., 372.

²¹ A. ŠVERKO, 2011., 377.

konjušnice s kamenim zobnicama u unutrašnjosti (v. prilog 18), a neko vrijeme su se u njima čuvale i kočije. Trogirani su ih nazivali Rimeša.²²

Središnji portal kojeg nadvisuje istaknuti nadvratnik izrađen je u klasicističkom stilu od izduženog kamena s dubokim užljebljenjima. Na identičan način izveden je i portal sa zapadne strane. Uz taj portal nalaze se reprezentativne vratnice na kojima se nalazi grb obitelji Garagnin (v. prilog 15).

Među pronađenim nacrtima, nalazi se i prvotni plan vojnog inženjera Giovannija Printza koji nije bio prihvaćen. Finalni izgled južne građevine koja je i danas ostala u potpunosti sačuvana kao i vratnice rad su padovanskog arhitekta Andrea Rigatia koji ga je izradio na temelju Selvinih radova. Dugo vremena se vjerovalo da je Selva glavni arhitekt no, naknadno je uočeno da su na nacrtima označene padovanske stope te osim toga u nekim knjigama troškova za izradu vile u Divuljama spominjao se Andrea Rigati pa je lako zaključiti da je vjerojatno sudjelovao i na ovom projektu. Za klesarske radove zadužen je bio Giuseppe Bonomi.

5.3. Oranžerija

Sa sjeverne strane vrtnog *casinetta* nastala je oranžerija, koju su prema oblikovanju i načinu crtanja autori atribuirali Selvi. Danas su vidljivi samo njeni ostaci tlocrta, ali zahvaljujući sačuvanim crtežima moguće je rekonstruirati njen izvorni izgled (v. prilog 9). Na temelju sačuvanih podataka smatra se da nastaje nakon 1805. godine.²³ Radilo se o konstrukciji s jednostrešnim krovom na drvenim gredama. S jedne strane oslonjena na ogradni zid vrta, a s druge otvorena nizom stupova između kojih su zasađeni agrumi. Imala je tri ulaza od kojih se središnji nalazi u ravnini glavne vrtne staze te je istaknut portalom. Portal sadrži pilastre u *bugnato* tehnici na čijem vrhu se nalaze kugle. Iznad lučnog završetka portala nalazio se klasicistički ukras od girlandi s portretom u sredini.²⁴

5.4. Sjeverna gospodarska građevina – vrtlareva kuća

Vrtlareva kuća koja se nalazi na sjevernom djelu parka nastala je na mjestu casina obitelji Grazio. Na već postojeći casino Garagnini su dodali istočni trijem čiji je krov prema

²² I. BABIĆ, 2016., 272.

²³ A. ŠVERKO, 2011., 376.

²⁴ A. ŠVERKO, 2011., 376.

knjizi troškova nastao 1806. godine.²⁵ Visoki trijem nalazi se na stubovima sačinjenih od izduženih klesanaca s dubokim užljebljenjima kakvi su i na južnim barchessama (v. prilog 10). Vrtlareva kuća nikad nije dovršena, a danas su još uvijek vidljivi njezini dijelovi uz naknadno dodane pregradnje. Za ovaj projekt smatra se da je zaslužan Giannantonio Selva.

²⁵ A. ŠVERKO, 2011., 381.

6. Skulptura

6.1. Počeci zaštite spomenika - Ivan Luka Garagnin prvi konzervator u Dalmaciji

Najraniji oblik zaštite spomenika u Dalmaciji započinje na početku 19. stoljeća. Naime, austrijska vlast pokazala je zanimanje za Dalmatinske spomenike te na njihovu inicijativu dolazi do sustavnije brige o istim. Konzervatorska služba osniva se na samom početku stoljeća kao želja cara Franje I. da zaštiti antičke spomenike u Dalmaciji. Godine 1815. car je naredio da se čuvaju spomenici u svim dalmatinskim općinama. Najvrjedniji primjeri morali su biti predati kabinetu za Dalmaciju. Car je imao ideju osnovati zbirku u Carskom muzeju u Beču na kojem bi se izlagali najljepši i najsačuvaniji antički predmeti.

Ivan Luka Garagnin imenovan je prvim konzervatorom 4. travnja 1805. godine.²⁶ Ivan Luka bio je podređen izravno predsjedništvu Vlade u Zadru gdje je civilni i vojni guverner bio Brady kojem je Garagnin upućivao sve dopise.²⁷ Ubrzo nakon imenovanja, 26. travnja 1805. godine Ivan Luka započinje s prvim iskapanjima u Saloni. Prvi lokalitet koji je istraživao bio je Grudine koji je pripadao Jakovu Dudanu iz Velog Varoša u Splitu. Na tom lokalitetu iskopan je mali podzemni prostor koji je služio za zagrijavanje zgrade sa sistemom hipokausta.²⁸ Sačuvano je pet cijevi od kojih je jedna poslana carskom kabinetu, a ostale su odnesene u muzej u Zadru 1833. godine.²⁹

Drugo istraživanje Salone pod vodstvom Garagnina trajalo je od 11. svibnja do 17. lipnja 1805. godine. Izvedeno je na lokalitetu koji se nalazio u blizini prvog, a bio je u vlasništvu Vinka Ninčevića. Tom prilikom otkriven je dio reprezentativne građevine, eliptičnog izgleda za koju je Garagnin vrlo brzo zaključio da bi se moglo raditi o amfiteatru. Budući da je Garganin imao saznanje da su se s tog mjesta godinama unazad odnosile stepenice te je uz to svom zaključku potkrijepio tlocrt Salone iz I sveska *Illyricum sacrum* na kojem je na toj istoj lokaciji ucrtan amfiteatar. Svi pronađeni predmeti su popisani te se danas zna da su tom prilikom pronađeni: jedan torzo, osam kamenih natpisa, jedan maskeron u basreljefu, tri uljanice, jedna duguljasta keramička vaza, fragmenti keramičkih posuda i opeke, ulomci freske te 97 medaljona.³⁰ Pronađeni predmeti jedno vrijeme su se nalazili kod

²⁶ D. RADIĆ, 2000., 66.

²⁷ D. BOŽIĆ-BUZANČIĆ, 1970., 155.

²⁸ J. JELIČIĆ-RADONIĆ, D. PEREŽA, 2010., 170.

²⁹ D. BOŽIĆ-BUZANČIĆ, 1970., 155.

³⁰ D. BOŽIĆ-BUZANČIĆ, 1970., 157.

vojnog činovnika Ivana Printza, no nakon njegova premještena iz Splita postaju dio zbirke Garagnin.

Već nakon prvog iskapanja Ivan Luka pokazuje sve veće zanimanja za spomenike te započinje sa skupljanjem spomenika, ali i kupnjom istih. Naime, veliki broj domaćeg stanovništva imalo je u svom vlasništvu razne primjere antičkih spomenika koje je zatim Ivan Luka otkupljivao. Treba naglasiti da je Ivan Luka već tada posjedovao privatnu zbirku u svojoj obiteljskoj kući u Trogiru o čemu nam svjedoči i talijanski putopisac Giacomo de Concina koji u svom putopisu *Viaggio nella Dalmazia litorale* opisuje kako je cijeli jedan dan proveo kod svojih prijatelja, obitelji Garagnin koja je kako on piše imala svoju privatnu zbirku i knjižnicu. „Proveden sam zatim u sobu u prizemlju gdje sam se divio raznim lapidima, a među njima ima nekih iz najsretnijih vremena Rimske Republike. (...) Ma kakvo je bilo moje iznenađenje kada sam pogledao osakaćenu statuu koja predstavlja rimskog senatora, u kojoj sam vidio okupljen sav genij najmarljivijeg klesara Grka?“³¹

Ivan Luka je predlagao da se dovedu školovaniji stručnjaci iz Rima koji bi se bavili prikupljanjem i zaštitom spomenika, no nažalost do toga nije došlo. Iako kratka, istraživanja i konzervatorska funkcija Ivana Luke iznimno su važna te su jedna od najranijih u Europi, budući da su se događala istovremeno s istraživanjima u Rimu i Akvileji. Garagnin navodi kao razlog završetka njegove konzervatorske službe koja je trajala samo nekoliko mjeseci loše zdravstveno stanje, ali moglo bi se zaključiti da je pravi razlog bio njegovo razočarenje jer vlasti u Beču nisu bila impresionirana njegovim otkrićima. Konzervatorska služba prestaje s radom sve do 1820. godine kada tu funkciju preuzima arhitek Vicko Andrić koji je tada u Splitu obnašao dužnost Tehničkog voditelja arheoloških istraživanja putem iskapanja.³²

6.2 Skulptura parka Garagnin-Fanfogna

Skulptura koja se danas nalazi u parku sastoji se od 23 uzidane stele na istočnom zidu parka Garagnin-Fanfogna, torzo skulpture, ara te sarkofag. Riječ je o antičkoj skulpturi koja

³¹ Condotta poi in una stanza del piano terreno varie iscrizioni lapidarie vi ho ammirato, e fra queste due ve ne sono dei più felici tempi della Repubblica Romana. (...) Ma qual fu la mia sorpresa, gettando lo squadro su di una Statua mutilata rappresentate un Senatore Romano, il vedere in essa raccolto tutto il genio del più indubre scalpelo de' Greci? G. CONCINA, 1809., 53-64.

³² I. BABIĆ, 2005., 22.

se nalazila u privatnoj zbirci obitelji, a nastala je tako što je Ivan Luka Garagnin dio skulpture sa svojih iskapanja u Saloni 1805. godine donio u Trogir, dok je ostalo otkupljivao od domaćeg stanovništva. Zahvaljujući sačuvanim crtežima danas smo upoznati sa nekadašnjom privatnom zbirkom obitelji Garagnin. Ivo Babić je među prvima pisao o pet sačuvanih nacрта obitelji Garganin-Fanfogna. Na prvom crtežu je prikazan tlocrt Salone i nacrt fasade Dioklecijanove palače, zatim nacrt zgrade odnosno supstrukcije sa sustavom hipokausta. Treći crtež prikazuje sarkofag na kojem se spominje L. Pomponius Draco. Posljednja dva nama najznačajnija crteža su ona koje je izradio Ivan Danilo. Četvrti prikazuje izabrane predmete nađene tijekom drugog arheološkog iskapanja Salone 1805. godine (v. prilog 12) , dok posljednji crtež sadrži prikaz arheoloških predmeta koji su bili u vlasništvu obitelj Garagnin (v. prilog 13).

S posljednjeg navedenog crteža možemo prepoznati skulpture koje se danas nalaze u park, a biti će obrađene u katalogu, ali i one koje su tijekom vremena smještene u Muzej grada Trogira. Riječ je o 36 predmeta poredanih pod brojevima od 1 do 35. Predmeti koji se nalaze pod brojevima XII, XXXXIII, XXXVI, XXXI, XXXII, VI, VII danas su nažalost izgubljeni. Od ostalih predmeta istaknuti ćemo i obezglavljeni torzo pod brojem I koji se danas nalazi u Arheološkom muzeju u Splitu.

Naime, postoji zanimljiva priča vezana za navedeni torzo. Slikar Vincenzo Poitret koji je otkupio kip Venere koji mu je kasnije oduzet, poslao je žalbu namjesniku u Zadru. U žalbi se između ostalog spominje kako se u blizini krčme kraj mosta na rijeci Jadro nalazi mramorni kip kojeg su braća Garagnin darovali muzeju.³³ Prepostavlja se da su braća Garagnin kip nabavili 1802., no, brojni tadašnji stručnjaci proglasili su ga bezvrijednim, što je zasigurno utjecalo na odluku braće Garagnin da ga poklone muzeju. Na tom istom mjestu ostao je sve do 1849., kada je kip donesen i smješten u Arheološkom muzeju u Splitu. Kip je dosta oštećen, ali se može iz sačuvanog zaključiti da je riječ o mramornom kipu visoke zanatske vrijednosti te da je iz vremena julijevisko-klaudijskog doba.³⁴

³³ A. DUPLANČIĆ, 2015., 176.

³⁴ N. CAMBI, 1998., 50.

7. Društveno-politički događaji koji su oblikovali današnji park Garagnin-Fanfogna

Vrhunac razvitka vrta događa se 30-ih godina 19. stoljeća. No, 1838. godine umire Miotto, a zatim i Ivan Luka Garagnin 1841. godine.³⁵ Ivana Luku zamjenjuje Ante Fanfogna koji zapošljava botaničara Luigia Cambiagliema. U periodu od 1851. do 1872. godine sačuvani su detaljni dnevници u kojima su se vodile zabilješke o svim aktivnostima u vrtu. Kako je već spomenuto prostor današnjeg parka Garagnin-Fanfogna postao je oblik muzeja na otvorenom, budući da je Ivan Luka spomenike pronađene u Saloni donio upravo u Trogir i izložio ih u parku. Danas su sačuvani izvorni crteži navedenih spomenika, no T. Mommsen već sredinom 19. stoljeća navodi kako nije pronašao sve spomenike koji su nam poznati putem crteža iz 1805. godine.

No, početkom 20. stoljeća dolazi do promjena. Nebriga i zanemarenost za park Garagnin-Fanfogna započinje već tijekom Prvog svjetskog rata. Poznato je da je park 1922. godine zarastao u gusto grmlje, a veliki broj stabala bio je polomljen. Zanimljivost je ta da je američki viceadmiral Philip Andrews došao u Split gdje je stekao veliku popularnost u narodu. Za vrijeme svog boravka posjetio je grad Trogir i sam park. Bio je očaran ljepotom te je izjavio da park treba i dalje ostati tako zapušten kakav je i bio.³⁶

7.1. Propast obitelji Garagnin-Fanfogna

U razdoblju između dva svjetska rata dolazi do gospodarske krize u čitavom svijetu pa tako i bivšoj Kraljevini Jugoslaviji. Došlo je do naglog pada poljoprivrednih cijena kao i pada u industrijskoj proizvodnji što je utjecalo na nagli porast nezaposlenih radnika.³⁷ Poznato je da obitelj Garagnin početkom 20. stoljeća upada u dugove te prodaju neke dragocjene rukopise iz obiteljske knjižnice. Ivan Dominik Garagnin-Fanfogna 1903. godine tajno je prodao Kodeks *Historia Salonitana* Tome Arhidakona, mađarskom povjesničaru Lajosu Thalloczyju te se danas taj isti kodeks čuva u Budimpešti.³⁸ Navedeno loše stanje utjecalo je i na gospodarstvo obitelji Garagnin-Fanfogna koja je zbog takvog stanja dala u najam dio zemljišta samog parka. Iz ugovora nastalog 1925. godine saznajemo da Šime Fanfogna

³⁵ D. GRGUREVIĆ, 2005., 85.

³⁶ S. PIPLOVIĆ, 2005., 44.

³⁷ T. ŠITIN, 1994., 221.

³⁸ D. RADIĆ, 2014., 200.

iznajmljuje općini Trogir dio vrta od 200 m² u trajanju od jedne godine, koje zatim produžuje na još dvije.³⁹

Posljednji muški potomak ove obitelji bio je Giovanni Nino Garagnin-Fanfogna, koji se za vrijeme Drugog svjetskog rata priklonio Talijanima te je nakon ulaska fašističke vojske u Trogir 15. travnja 1941. godine imenovan za komesara općine i mjesnog "fascia". Pod njegovim naređenjem skinut je veliki Meštrovićev reljef Petru Berislaviću, istaknutom borcu iz 16. stoljeća. Osim što se uništavalo spomenike koji su bili protiv Italije ili pak imali natpise vezane za Hrvatsku, uništavan je i park Garagnin-Fanfogna. Naime, Talijani su prorijedili drveće u parku, a oštećen je paviljon kao i ostale građevine u parku.⁴⁰ Jako brzo se proširila vijest da se uništava park, stoga je komesar Crema 22. siječnja 1943. godine poslao brzojav Abramiću u kojem je bio nalog da se radovi u vrtu odvijaju pod vodstvom vrtlara.⁴¹ Abramić je već sljedećeg dana došao u Trogir, gdje mu je general Cigal objasnio da je došlo do sječe samo visokih stabala kako bi se stvorila bolja preglednosti ceste. Abramić je tog dana naredio i da se čuvaju arheološki spomenici koji su se nalazili u parku.

Završetkom rata, članovi obitelji sele se u Italiju. Njihova palača opustošena je dolaskom njemačke vojske koja odnosi bogati namještaj izrađen u stilu Luja XVI. kao i portrete članova obitelji.⁴² Prema Arhivskim zapisima danas znamo da se u palaču uselio neki njemački vojnik. „Gore negdje udara po tipkama neki njemački vojnik, koji je slučajno vršeći svoju dužnost došao kao novi stanar i zapremio praznu sobu u onoj toli velikoj, negda bogatoj, veseloj, i punoj života i rada kući, ali sada taj vojnik svira tužne Bethovenove koračnice ili Wegnerovu melodiju ne znajući da ti melankolični zvuci najbolje dolikuju tužnoj sudbini i svršetku nekad moćne i ugledne obitelji.“⁴³ Nakon rata obiteljska imovina među kojom spada i park Garagnin-Fanfogna konfiscirana je. Konte Nino umro je 1963. godine u Italiji, te su iza njega ostale njegove kćeri Gabriela i Carmelita, dok njegova braća Šime i Umberto nisu imali djece.

Zanimljivo je spomenuti da su kćeri Gabriela de Fanfogna Bellogi i Carmelita Carlini zatražile putem odvjetnika dio palače Garagnin-Fanfogna, današnjeg Muzeja grada Trogira. Naime, imovina Giovania Nine Garagnin-Fanfogne nacionalizirana je i konfiscirana nakon

³⁹ D. GRGUREVIĆ, 2005., 422.

⁴⁰ C. FSKOVIĆ, 1946., 29.

⁴¹ A. DUPLANČIĆ, 2014., 216.

⁴² C. FSKOVIĆ, 1946., 21.

⁴³ A. DUPLANČIĆ, 2014., 233.

Drugog svjetskog rata te mu je isplaćena odšteta kao talijanskom državljaninu.⁴⁴ Međutim, u zemljišnim knjigama njegove kćeri su pronašle kako imovina koja je pripadala sestrama njihova oca nije nacionalizirana. Sud je 2015. godine donio rješenje da se daljnje postupanje u pravnoj stvari obustavlja, te se predlagateljice upućuju da pokrenu parnicu protiv predloženika sa zahtjevom radi razvrgnuća zajednice predmetnih nekretnina.⁴⁵ One su zatim podnijele tužbu 2016. godine radi materijalne diobe, no tužiteljice su u međuvremenu umrle te su čitav spor koji traje još i danas nastavile njihove nasljednice.

7.2. Park Garagnin-Fanfogna nakon Drugog svjetskog rata

Nakon drugog svjetskog rata park je postao društveno vlasništvo Skupštine općine Trogir, a prvi značajniji pokušaj zaštite parka dogodio se 1962. godine kada je Turističko društvo u Trogiru pokrenulo akciju da se uredi park. Iste godine park je rješenjem Republičkog zavoda za zaštitu prirode broj 103/14 zaštićen kao zaštićeni objekt prirode kao spomenik prirode, vrtne arhitekture.⁴⁶ Došlo je do izrade elaborata za njegovu obnovu. Zatim je postavljena ograda koja je trebala spriječiti daljnje uništenje zelenila. Za prvu fazu radova koji su se trebali izvesti prema arhivskim podacima izdvojeno je pola milijuna dinara, no do same obnove nije došlo.⁴⁷ Sljedećih godina je park nastavio propadati. Godine 1964. donesena je odluka da južne gospodarske građevine, štale koje je tada koristio SRZ Čobnova Trogir imaju obilježja spomenika kulture.

Park je sljedećih godina i dalje propadao, jedino su južne gospodarske građevine bile u nekakvoj funkciji što je možda i razlog zašto su danas ostale sačuvane. Iako nisu zadržale svoju prvobitnu funkciju, imale su značaj za kulturni život Trogira. Naime, iza južne gospodarske građevine gdje su gusta stabla stvarala hladovinu, otvoren je početkom 70-ih godina Snack bar gdje su se na terasi u ljetnim mjesecima održavali plesnjaci koje danas pamte stariji Trogirani (v. prilog 14). Bar je postojao desetak godina, a tijekom 2000-tih prostorije južne gospodarske građevine sadržavale su trgovinu i knjižaru, no zadnjih godina te su prostorije zatvorene i u njima se ništa ne odvija.

⁴⁴ Izvješće o radu Muzeja grada Trogira tijekom 2022. godine https://muzej-grada-trogira.hr/wp-content/uploads/2024/03/Izvjesce_MGT-2022.pdf (25. 5. 2024)

⁴⁵ Izvješće o radu Muzeja grada Trogira tijekom 2022. godine https://muzej-grada-trogira.hr/wp-content/uploads/2024/03/Izvjesce_MGT-2022.pdf (25. 5. 2024)

⁴⁶ D. GRGUREVIĆ, 2005. 86.

⁴⁷ S. PIPLOVIĆ, 2005., 45.

8. Zatečeno stanje

Godinama unazad kroz medije su se širile informacije da će se obnoviti park Garagnin-Fanfogna. No, trenutačno je 2024. godina, a njegova obnova još nije započeta te on svakim danom sve više propada.

Pristup parku je slobodan, glavna južna vrata na čijem vrhu još uvijek stoji sačuvan grb obitelji Garagnin-Fanfogna, otvorena su za posjetitelje kojih gotovo i nema (v. prilog 15). Uz sam ulaz nalaze se južne barchesse s dodatnim gospodarskim ulazom koji je zatvoren za posjetitelje (v. prilog 16). S stražnje strane barchessa mogu se vidjeti razni grafitu, razbijena stakla te razbacane kamenice za životinje (v. prilog 17, 18 i 19). Na lijevoj strani od ulaza nalazi se sačuvan umjetno sagrađen brežuljak (v. prilog 20) uokolo kojeg se danas nalaze klupe koje svakodnevno koriste taxisti koji imaju svoj parking odmah uz ulaz u park.

Ako šetnju nastavimo dalje prema sjeveru pronaći ćemo polegnuti antički torzo i antički sarkofag koji danas služi kao mjesto za odlaganje smeća (v. prilog 21 i 28). Velika količina smeća dolazi i od strane Konzuma koji se nalazi sa zapadne strane, a dijeli ih žičana ograda (v. prilog 26). Na mjestu današnjeg Konzuma, 60-ih godina 20. stoljeća izgrađena je robna kuća Prima. Njezin inženjer Antun Šatara uvažio je urbanističke parametre istaknute pozicije u usjeku parka Garagnin-Fanfogna.⁴⁸

Šetajući parkom mogu se vidjeti brojni komadi kamena koji su ostaci nekadašnjeg *casinetta* i oranžerije od kojih su danas sačuvani samo temelji (v. prilog 22 i 23). Odmah ispod nekadašnjeg cassina nalaze se uzidane antičke stele, sačuvane i danas. Drveće i biljni svijet je jako siromašan, a bunari koji i dalje postoje zagađeni su. Ako šetnju nastavimo prema sjeveru, nailazimo na potpuno zarasle i gotovo nevidljive puteve (v. prilog 24). Do are koja se nalazi na sjeveroistočnoj strani parka izrazito je teško doći zbog visoke trave i grmlja (v. prilog 25). Kada se probijemo do sjeverne gospodarske građevine u kojoj danas žive podstanari uočava se da je ona nadograđena, a uokolo nje na prostoru samog parka smješteni su privatni predmetni podstanara (v. prilog 27).

⁴⁸ L. BUTKOVIĆ MIĆIN, 2019., 43.

8.1. Sudbina trogirske baštine izvan gradskih zidina

Grad Trogir danas je poznat kao jedan je od najbolje sačuvanih romaničko-gotičkih gradova u Europi. Stoga ne čudi što je čitava stara jezgra grada uvrštena na UNESCO-v popis svjetske kulturne baštine. Tijekom 19., ali ponajviše 20. stoljeća došlo je do masovne izgradnje kopnenog dijela grada. Potrebe stanovništva su rasle, pa se grade škola, kolodvor i razni drugi objekti. Broj stanovništva je rastao stoga su se i kuće počele graditi u tom dijelu grada. Upravo je tako poznati trogirski ljekarnik Luigi Nutrizio Babić dao sagraditi Villu Biancu.

Villa je izgrađena 1911. godine, na mjestu udaljenom samo dvjestotinjak metara od parka Garagnin-Fanfogna. Naručitelj se odmakao od konzervativnijih rješenja te je dao sagraditi vilu u tadašnjem secesijskom stilu. Obitelj je u njoj boravila sve do njihovog preseljenja u Italiju nakon rata. Zanimljivo je da je vlasnikova kćer Maria Carmen Nutrizio bila poznata talijanska kreatorica rođena upravo u Trogiru 1916. godine. Kasnije je poznata kao Mila Schön, čije su kreacije nosile poznate svjetske žene kao što je princeza Diana. U jednom intervju je istakla kako bi se voljela vratiti u svoj rodni Trogir, no to se nikad nije dogodilo (v. prilog 31).

Između dva svjetska rata u villi su živjeli časnici mornarice Kraljevine SHS, a do prije dvadesetak godina je bila privatni smještaj u sustavu Ministarstva obrane RH.⁴⁹ Zadnjih godina doživjela je istu sudbinu kao susjedni park Garagnin-Fanfogna. Postala je smještaj za beskućnike i alkoholičare te je iz dana u dan sve više propadala. Do 2019. godine bila je zaštićena u sustavu kulturnih dobara.

Njezina priča prestaje 28. lipnja 2024. Nakon što je prodana, novi su je vlasnici odlučili srušiti do temelja (v. prilog 32). Postavlja se pitanje da li je ova povijesna villa mogla imati drugačiju sudbinu te da li grad Trogir smješta u drugi plan umjetničku baštinu nastalu u novijem vremenu. Upravo ovaj slučaj trebao bi potaknuti grad da se park Garganin-Fanfogna obnovi što prije i izbjegne mogućnost devastacije takvog jedinstvenog primjera u gradu u Trogiru.

⁴⁹ Muzej grada Trogira blog https://muzejgradatrogira.blogspot.com/2013/06/muzej-grada-trogira-1963-2013-projekt_11.html (pristupljeno 26.7.2024)

8. Prijedlozi obnove

8.1. Časopis Radovan

Časopis Radovan koji izlazi od 1997. godine, 2005. godine posvetio je čitav broj parku Garagnin-Fanfogna. Jedan od autora tekstova je Dražen Grgurević koji je napisao stručni rad pod nazivom *Park Garagnin u Trogiru, Program za izradu idejnog projekta*. Prvi dio teksta odnosi se na opis parka, njegovog povijesnog konteksta i arhitekture. Dok u drugom dijelu teksta autor predstavlja postojeće stanje. Nabraja zatečeno bilje, opisuje stanje puteva, bunara, ograde, rasvjete i klupa. Neki od zaključaka autora o postojećem stanju su da se park zadovoljavajuće održava do njegova prelaska u društveno vlasništvo te da od tog vremena propada i postaje devastiran u svim elementima.⁵⁰ Na temelju Povelje ICOMOS-IFLA autor predlaže program koji se sastoji od 16. točaka. Neke od točaka su da se sve objekte obnovi u izvornom obliku. Vrtlareva kućica da postane dio Muzeja grada Trogira kao Memorijalni muzej obitelji Garagnin-Fanfogna. Pred kućicom da se posadi bilje koje se koristilo u pokusima 1829. godine. *Casinetto* ili paviljon da postane mjesto za suvenirnicu, kavanu, sanitarni čvor i ostavu za alat, dok bi južne gospodarska građevina mogla biti mjesto za galeriju ili knjižnicu. Autor predlaže obnovu i podizanje kamenih spomenika, ali i da se unesu neki novi kako bi se dobio naglasak na engleski vrtni izraz i lapidarij.

8.2. GAT

Tijekom 2000-tih sve više se budi svijet o važnosti parka Garagnin-Fanfogna. Stoga se pokreću česta pitanja i inicijative da se isti obnovi. Pa je tako Muzej grada Trogira 17. i 18. svibnja 2016. godine organizirao događanja pod nazivom „Trogirska zelena atrakcija? – Kako očuvati identitet trogirskih kulturnih krajolika“ s glavnim temom parka Garagnin-Fanfogna. Na tom događanju održane su projekcije o stanju parka, čime se htjela povećati svijest o važnosti obnove ovakvog važnog povijesnog kompleksa (v. prilog 30).

Mnogi Trogirani nažalost nisu osviješteni koliku kulturnu važnost ima i što se sve nalazi u parku, no s druge strane postoje i oni koji su bili spremni boriti se za njegovu obnovu. Tako je 2017. godine pokrenuta inicijativa od strane neformalne aktivističke grupe GAT (Građanska akcija Trogir) koja se bavi poboljšavanjem grada Trogira. Kao grupa tražili su da se park odmah krene održavati i otvarati za građane u skladu sa zakonom o zaštiti prirode. Navode da

⁵⁰ D. GRGUREVIĆ, 2005., 87.

se redovito čisti otpad te da se njegovo održavanje uključi u gradski proračun tj. u planove komunalnih aktivnosti.

8.3. Integralna Studija. Povijesno–hortikularno–arhitektonska analiza s prijedlogom konzervatorskih smjernica za obnovu

Prva iscrpna analiza s konzervatorskim smjernicama za obnovu nastaje 2013. godine. Analiza se sastoji od nekoliko dijelova. Za početak su to zakonski okviri vezani za zaštitu kulturnih dobara te objašnjena za primjenu aktivnog pristupa graditeljskom nasljeđu. Zatim se donosi opis tada zatečenog stanja te povijesno-tipološka klasifikacija parka na temelju tadašnjih istraživanja.

Kroz središnji dio teksta autori donose primjere klasicističkih parkova u Europi. U tekstu je obrađeno 34 klasicistička parka u Engleskoj. Osim engleskih donosi se i 16 primjera iz Italije od kojih je posebno zanimljivi botanički vrt u Padovi budući da ima poveznicu s parkom u Trogiru. Ivan Miotto botaničar iz Padove radio je za obitelj Garagnin, te Šibenčanin Robert Visiani bio je upravitelj vrta u Padovi.⁵¹ Ono što se posebno može istaknuti u analizi navedenih parkova je način upravljanja povijesnih parkova u suvremenom kontekstu. Naime, autori navode primjere koji bi se mogli primijeniti i na trogirski. Engleski parkovi svojim posjetiteljima nude uživanje u prirodi. Većina posjeduju caffè barove ili restorane, kao i shopove u kojima se nude suveniri vezani uz sam park. Mogu se nabaviti čak i sadnice koje se uzgajaju u tim parkovima. Nudi se i mogućnost održavanja raznih događaja kao što su vjenčanja, dnevni i večernji koncerti, ali i razne radionice. Povijesni parkovi u Italiji više se baziraju na održavanje koncerata, predstava, izložba, a često se nude i posjete u pratnji stručnog vodiča. Sličan koncept bi se mogao ostvariti i u Trogiru, budući da se današnji muzej grada Trogira nalazi upravo u palači obitelji Garagnin-Fanfogna pa bi poveznica ta dva važna objekta u gradu zasigurno privukla pozornost posjetitelja i istraživača.

Drugi dio ove analize sastoji se od prijedloga obnove parka Garagnin-Fanfogna. Dva glavna principa koja su bila vodilja čitave analize su uvažavanje vrijednosti nastale prije 200 godina te interpretacija originalnih ideja u suvremenom kontekstu.⁵²

Za početak obnove botaničkog vrta potrebno je pažnju posvetiti hortikulturalnoj baštini. Naime iz sačuvanih kataloga biljaka koji su sačuvani do danas poznato je da se u parku

⁵¹ A. ŠVERKO, I. BELAMARIĆ, J. BELAMARIĆ, M. KIRCHNER, 2013., 45.

⁵² A. ŠVERKO, I. BELAMARIĆ, J. BELAMARIĆ, M. KIRCHNER, 2013., 84.

nalazilo preko 350 različitih biljnih vrsta. Danas se gotovo precizno mogu pronaći sve te vrste osim pojedinih koje su tijekom vremena mijenjale imena odnosno zapisane su nekim drugim sinonimima.

Sljedeći korak u obnovi bio bi obnavljanje i namjena pojedinih građevina. Prema idejama i prijedlozima autora središnji vrtni *casinetto* nakon svoje obnove u izvornom obliku koji nam je danas poznat bio bi mjesto za ugostiteljski objekt u kojem bi se održavali mali koncerti na zatvorenom, gdje oni stavljaju naglasak na klasičnu, jazz glazbu koja bi bila kompatibilna parku. U ljetnim mjesecima takvi isti koncerti mogli bi se održavati ispred *casinetta*. Oranžerija bi nakon svoje obnove zadržala svoju izvornu funkciju te bi bila mjesto za zaštitu i rad s agrumima i drugim sličnim biljkama. Sjeverna gospodarska građevina prema autorima imala bi funkciju spremišta, odnosno bila bi mjesto na kojem bi se odlagali alati za vrt, ali bi imala i sobe za vrtlare. Južna gospodarska građevina koja je danas prilično sačuvana imala bi funkciju prodajnog mjesta. Nudila bi se literatura, razna bilja i eko proizvodi.

8.4. MORE I KRŠ

Javna ustanova More i krš koja se bavi zaštitom, održavanjem i promicanjem zaštićenih područja u Splitsko-dalmatinskoj županiji, 2018. godine izradila je elaborat pod nazivom *Plan upravljanja spomenikom parkovne arhitekture park Garagnin-Fanfogna*. Proces izrade plana upravljanja svih zaštićenih područja započeli su 2014. godine, dok je za područje parka prva interna radionica započela 26. srpnja 2016. godine. Tijekom 2016. i 2017. godine prikupljene su informacije kojima su zatim nadopunjene informacijama iz projektno-tehničke i studijske dokumentacije koja je izrađena u okviru EU projekta „Garaginov vrtal – Europski park svih Trogirana“.⁵³

Ovaj elaborat započinje s opisom vrijednosti parka. Za početak se donosi iscrpan popis biljnih vrsta koje su se nekoć nalazile u parku, a zatim se opisuju kulturno-povijesne vrijednosti parka. U narednom tekstu koji je potkrijepljen tablicama i ilustracijama doneseni su detaljni prijedlozi obnove. Kroz ovaj diplomski rad istaknuti će najzanimljiviji prijedlozi i mogućnosti s naglaskom na one koji se vezuju uz kulturno-povijesne znamenitosti, ali i slabosti koje su jednim dijelom uzrokovale devastaciju parka.

⁵³ Planu upravljanja spomenikom parkovne arhitekture park Garagnin-Fanfogna, Javna ustanova More i krš <https://moreikrs.hr/wp-content/uploads/2022/01/Plan-upravljanja.pdf>

U tekstu se navodi kako je park ne brigom stradao i zarastao. Oštećeni su i razbacani antički spomenici iz Salone, dok je arhitektura ruševna. Gornja gospodarska građevina danas je stambeni objekt. Park je danonoćno otvoren te ga posjećuju marginalne skupine koje dodatno oštećuju park. Prepun je smeća, urušena su stabla. Park nema nikakvih kulturnih, hortikulturalnih ili turističkih sadržaja. Ne postoji dobra informiranost građana o parku, a neki ga smatraju mračnim mjestom u kojem se ne osjećaju sigurno.

Članovi ovog elaborata za početak ističu prijedloge koje bi se mogli učiniti prije same revitalizacije parke. Tako se navodi uklanjanje starih stabala, zatvaranja parka noću. Zatim zatvaranje parka od strane taxija i Konzuma. Organiziranje ekološke akcije čišćenja parka, a nakon toga organiziranje manifestacija i stručna vođenja. Predlažu postaviti koševе za smeće, te organizirati redovito odvođenje istog. Zatim postavljanje video nadzor na južnim ulazom, te nakon toga svega predlažu da se povuku daljnja EU sredstva za revitalizaciju samog parka. Nadalje, predlaže se obnova i privođenje u funkciju svih građevina u parku. Središnji *casinetto* postao bi kafić s čitaonicom, južna gospodarska građevina bila bi recepcija i suvenirnica parka u kojem bi posjetitelji dobivali sve potrebne informacije ne samo o parku već i čitavom Trogiru. Oranžerija bi imala svoje nekadašnju funkciju, zaštite i rada s agrumima. Sjeverna gospodarska građevina bila bi mjesto u kojem bi se nalazili uredi uprave parka kao i mjesto za edukacije u hladnijim vremenima. U parku bi se odvijala gospodarska, turistička, kulturna, obrazovana i znanstvena događanja.

Na kraju ovoga plana definirani su ciljevi koji bi se trebali ostvariti unutar narednih pet godina.

Iako se u tekstu navodi kako bi revitalizacija parka optimalno mogla započeti sredinom 2020. godine, nažalost danas u 2024. godini kada nastaje ovaj diplomski rad do navedene obnove i revitalizacije parka nije došlo.

9. Zaključak

Osim bogate antičke i srednjovjekovne povijesti, grad Trogir čuva zanimljiva ostvarenja 19. stoljeća. Upravo ostaci parka Garagnin-Fanfogna svjedoci su zlatnog doba toga vremena kao i istoimene obitelji koja se u Trogiru spominje još od 16. stoljeća. Park Garagnin-Fanfogna svojim izgledom predstavljao je novo i drugačije ostvarenje za Trogir. Njegov naručitelj Ivan Luka Garagnin zahvaljujući svojem obrazovanju u Italiji imao je uvide u ono što se gradilo u Europi. Stvara neku vrstu ukrašenog gospodarstva odnosno ferme orneé. Ferme orneé kao produkt romantizma stvara harmoniju antičke arhitekture koju spaja s idealiziranom prirodom. Upravo to je ono što je bio cilj Ivana Luke. Htio je stvoriti obiteljsko mjesto za uživanje u kojem će moći nesmetano obavljati svoja istraživanja u gospodarstvu.

Svoje obiteljsko gospodarstvo upotpunio je s najrazličitijim biljnim vrstama, njih preko 350, a brigu o istim je posvetio najboljim talijanskim botaničarima. Pak, klasicističku arhitekturu koja je istovremeno spoj jednostavnosti i idealizma prepustio je venecijanskom arhitektu Giannantoniu Selvi, jednim od najboljih arhitekata toga vremena. Arhitektonski kompleks sastojao se od središnjeg *casinetta*, najbogatije uređene građevine u parku. Zatim oranžerije, mjestu za čuvanje i održavanje agruma i drugih sličnih biljnih vrsta. Odmah do ulaza bile su *barchesse*, nekadašnje konjušnice, dok je na sjevernom djelu parka bila vrtlareva kućica.

Ivan Luka bio je izrazito svestran te se u nizu raznih djelatnosti bavio i konzervacijom. Godine 1805. postao je prvi konzervator u Dalmaciji, te je vodio dva arheološka iskanjanja na području Salone. Neke od pronađenih predmeta donio je u Trogir i smjestio u obiteljski park, čime je on dobio i ulogu lapidarija.

Kroz čitavo 19. stoljeće vodila se briga o parku, no već početkom 20. stoljeća dolazi do krize te se iz arhivskih zapisa saznaje da je obitelj Garagnin-Fanfogna iznajmila općini Trogir dio zemljišta parka. Završetkom Drugog svjetskog rata obitelj se seli u Italiju, te park postaje vlasništvo općine Trogir. Nebrigom park počinje propadati, ali 1962. godine dolazi do želje da se park obnovi te je iste godine i zaštićen kao spomenik parkovne prirode. No, obnova se nikad nije dogodila. Park je 2008. godine zaštićen kao kulturno dobro, no nažalost ni to nije potaklo da se nešto promjeni. U zadnjih desetak godina nastalo je više prijedloga obnove. Mišljenja sam da je analiza javne ustanove More i Krš najbolja opcija za obnovu. Složila bih se da je prije same revitalizacije potrebno park očistiti od smeća, unijeti adekvatne kante za otpad, svijetlo, a noću možda i zatvarati park. Što se tiče same revitalizacije smatram da bi se građevine trebale obnoviti prema sačuvanim nacrtima. Središnji *casinetta* bi mogao

biti kafić s čitaonicom u koju bi se mogle donijeti neke knjige koje su danas u Muzeju grada Trogira, odnosno nekadašnjoj palači obitelji Garagnin-Fanfogna. Spoj palače, odnosno muzeja s parkom bila bi izvrsna poveznica koja bi upotpunila priču o ovoj poznatoj plemićkoj obitelji što bi zasigurno privuklo pažnju posjetitelja. Obnovom nekadašnje oranžerije stvorilo bi se mjesto za čuvanje i zaštitu biljnih vrsta u parku. Sjeverna i južna gospodarska građevina koje su sačuvane do danas dobile bi nove funkcije kao što su uredi, suvenirnica. Mišljenja sam da bi se u park trebali vratiti i antički spomenici koji su nekad bili tu te se podići i zaštititi postojeći.

Budući da je Trogir izrazito turističko mjesto, obnova ovakvog kompleksa nudila bi posjetiteljima novu turističku atrakciju, ali i bila novo kulturno, umjetničko i obrazovno mjesto za Trogirane. Stoga ostaje nada da će se ubrzo pokrenuti obnova ovog specifičnog kompleksa.

10. Literatura

I. BABIĆ, 2016. – Ivo Babić, *Trogir: grad i spomenici*, Književni krug: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 2016.

I. BABIĆ, 2005. – Ivo Babić, Prilog poznavanju povijesti grafičke dokumentacije salonitanskih spomenika, *Radovan*, Društvo za zaštitu kulturnih dobara Trogira, Split, 2005.

D. BOŽIĆ-BUZANČIĆ, 1970. - "POČECI ZAŠTITE SPOMENIKA I SABIRANJA UMJETNINA U DALMACIJI." *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, vol. 18, br. 1, 1970, 145-159

L. BUTKOVIĆ MIĆIN, 2019. – Lidija Butković Mićin, *Moderna arhitektura Trogira, Slobodne veze, udruga za suvremene umjetničke prakse*, Zagreb; *Radovan Društvo za zaštitu kulturnih dobara*, Trogir, 2019.

N. CAMBI, 1998. – Nenad Cambi, Skupine carskih kipova u rimskoj provinciji Dalmaciji, *Histria antiqua*, br. 4., 1998., Pula, 45-61.

F. CELIO CEGA, 2016. – Fani Celio Cega, *Patricij hrvatskog juga: prosvjetitelj i gospodarstvenik Ivan Luka Garanjin (1764. – 1841.)*, u: *Ljudi 18. stoljeća na hrvatskom prostoru*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2016.

G. CONCINA, 1809. - Giacomo Concina, *Viaggio in dalmazia litorale*, Udine: Dalla nuova Tipografia di Liberale Vendrame, 1809.

A. DUPLANČIĆ, 2015. – Arsen Duplančić, Četiri skulpture iz Salone i zapisi o njima, *Arheološki muzej u Splitu*, Split, 2015.

A. DUPLANČIĆ, 2014. – Arsen Duplančić, Trogir i njegova baština tijekom ratnih godina 1941.-1943. na temelju spisa iz Arheološkog muzeja u Splitu, *Vartal*, br. 1/2, 2014/2015., 209-241.

- C. FSKOVIĆ, 1946. – Cvito Fisković, Dalmatinski spomenici i okupator, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, vol. 1, br. 1, 1946., 3-31.
- D. GRGUREVIĆ, 2005. – Dražen Grgurević, Park Garanjin u Trogiru – najstariji botanički vrt u Hrvatskoj, *Šumarski list*, 7-8, 2005., 415-423
- D. GRGUREVIĆ, 2005. – Dražen Grgurević, Park Garagnin u Trogiru (Garagnin-Fanfogna) Program za izradu idejnog projekta, Radovan, *Društvo za zaštitu kulturnih dobara Trogira*, Split, 2005., 81-91.
- D. MARŠIĆ, 2009. – Dražen Maršić, Bilješke uz dva nadgrobna spomenika u perivoju Garagnin-Fanfogna u Trogiru, *Sveučilište u Zadru*, 2009.
- I. J. PAVLOVIĆ LUČIĆ, 1811. – Ivan Josip Pavlović Lučić, *Marmora Traguriensia, Rhacusae: Typis Martecchinianis*, 1811.
- S. PIPLOVIĆ, 2005. – Stanko Piplović, Prostorno – arhitektonska revitalizacija parka Garagnin-Fanfogna u Trogiru, Radovan, *Društvo za zaštitu kulturnih dobara Trogira*, Split, 2005., 36-38.
- S. PIPLOVIĆ, 2005. – Prostorno-arhitektonska revitalizacija parka Garagnin-Fanfogna u Trogiru, Radovan, *Društvo za zaštitu kulturnih dobara Trogira*, Split, 2005., 38-54.
- D. RADIĆ, 2000. – Danka Radić, "Zaštita spomenika u Trogiru tijekom XIX. stoljeća." *Muzeologija*, vol. , br. 37, 2000, 66-96.
- D. RADIĆ, 2014. – Danka Radić, Zaštita spomenika u Trogiru do 1950. godine, *Vartal*, br. 1/2, 2014/2015, 195-209.
- J. JELIČIĆ-RADONIĆ, D. PEREŽA, 2010. – Jasna Jeličić-Radonić i Darko Pereža. "Topografija antičke Salone (II) Istraživači Salone u XIX. stoljeću." *Tusculum*, vol. 3, br. 1, 2010, 167-203.

A. SEDLAR, 2012. – Ana Sedlar, Stela menzora Sepronija Fortunata iz perivoja Garagnin-Fanfogna u Trogiru, *Klesarstvo i graditeljstvo*, Pučišća, 2012.

A. SEDLAR, 2012. – Ana Sedlar, Salonitanske stele iz Garagninove zbirke u Trogiru, *Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu*, 2013.

A. ŠVERKO, 2009. – Ana Šverko, Ferme ornée Gargninovih u Divuljama kod Trogira, *Radovi instituta za povijest umjetnost* 33, 2009., 217- 226

A. ŠVERKO, 2011. – Ana Šverko, Selvin casinetto u agrarnom parku Luke Garagnina, *Ministarstvo kulte, Konzervatorski odjel u Splitu*, Split, 2011.

A. ŠVERKO, 2013. – Ana Šverko, *Giannantonio Selva. Dalmatinski projekti venecijanskog klasicističkog arhitekta*, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 2013.

A. ŠVERKO, I. BELAMARIĆ, J. BELAMARIĆ, M. KIRCHNER, 2013. - Ana Šverko, Igor Belamarić, Josip Belamarić, Marija Kirchner, *Park Garagnin-Fanfogna u Trogiru: integralna studija povijesno-hortikulturno-arhitektonska analiza s prijedlogom konzervatorskih smjernica za obnovu*, COAST/UNDP za Grad Trogir, 2013.

T. ŠITIN, 1994. – Tonči Šitin, Karakteristike gospodarskog stanja u Dalmaciji tridesetih godina 20. stoljeća, *Radovi filozofskog fakulteta u zadru*, Zadar, 1994.

Internetski izvori:

Državni Arhiv Zadar. Obitelj Fanfogna

<https://www.dazd.hr/attachment/preview/5c657cc7df007/dazd-354-fanfogna.pdf>

(pristupljeno 21.7.2024)

Izješće o radu Muzeja grada Trogira tijekom 2022. godine https://muzej-grada-trogira.hr/wp-content/uploads/2024/03/Izvjescje_MGT-2022.pdf (25. 5. 2024)

Muzej grada Trogira blog https://muzejgradatrogira.blogspot.com/2013/06/muzej-grada-trogira-1963-2013-projekt_11.html (pristupljeno 26. 7.2024)

Planu upravljanja spomenikom parkovne arhitekture park Garagnin-Fanfogna, Javna ustanova More i krš <https://moreikrs.hr/wp-content/uploads/2022/01/Plan-upravljanja.pdf>

Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-3880> (pristupljeno 16.3.2024)

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, NN (69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14 , 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, 114/22), Članak 5. <https://www.zakon.hr/z/340/Zakon-o-za%C5%A1titi-i-o%C4%8Duvanju-kulturnih-dobara> (pristupljeno 27.8.2024.)

A Forgotten cultural heritage: The Garagnin-Fanfogna park in Trogir

Abstract

The Garagnin-Fanfogna park in Trogir is considered one of the first botanical gardens in Croatia. It was created based on the idea of the well-known Trogir nobleman Ivan Luka Garagnin at the very beginning of the 19th century. The architectural project is largely credited to the Venetian architect Giannantoni Selva. The complex consisted of four architectural parts: the central garden casinetto, the orangery, the northern utility building (gardener's house), and the southern utility building (barchessa). Since Ivan Luka was involved in agriculture and conservation, he brought over 350 plant species to the park and then placed ancient lapidary stones from the family collection, some of which were found during his excavations in Salona. After World War II, the Garagnin-Fanfogna family moved to Italy, and the park became the property of the municipality of Trogir. In 2008, the park was protected as a cultural heritage site, but today it is completely neglected. The paper explains the process from the park's construction to its current state and it also reviews the most recent known renovation proposals and critically assesses them.

Key words: Trogir, the Garagnin-Fanfogna park, Ivan Luka Garagnin, cultural heritage

11. Katalog antičke skulpture iz parka Garagnin-Fanfogna

11.1. Stele uzidane u istočnom zidu parka Garagnin-Fanfogna

1. Nadgrobna stela s dativnim oblikom imena Aelia

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Solin (Salona)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočnom zidu parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: II-III st.

Prijepis sačuvanog dijela natpisa:

D•M

AELIAE

Čitanje natpisa: D(is) M(anibus) Aelius

Opis predmeta: Nadgrobna stela nadvišena zabatom u kojem nema ukrasa. Sačuvana samo dva reda teksta napisana kapitalom.

2. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Trogir

Trenutačni smještaj: uzidana u istočnom zidu parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: 301 – 600.

Prijepis sačuvanog dijela natpisa:

FILIORVM

Čitanje natpisa: Filiorum

Opis predmeta: Ulomak nepoznate stele. Na sačuvanom dijelu vidi se sačuvana jedna riječ iznad koje je oblik pletenice. Ispod natpisa urezani su nejasni oblici, koji su možda nastali tijekom vremena.

3. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Solin (Salona)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna, Trogir

Datacija: 201 – 400.

Prijepis sačuvanog natpisa:

CONSIDIVS
VIATOR QVI
ET GARGILI
VS VIXIT P. M
ANN. XL. MBMR
MORiaros
AMNTIVS
STIGNVSIMI
P. L. IC I

Čitanje natpisa: D(is) M(anibus) s(acrum) / Considius / Viator qui / et Gargili/us vixit p(lus) m(inus) / ann(os) XL / me/moria(m) pos(uit) / Amantius / signu Simplici

Opis predmeta: Pravokutna stela, nadvišena zabatom. Sačuvano devet redova natpisa, jako slabo vidljivi, pisani kapitalom.

Izvor: CIL 03, 02296 = AE 2013, +01190

4. Nepoznata Stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Solin (Salona)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: 171-300.

Prijepis sačuvanog natpisa:

D. M.
ABANTO
DEFVNTO
CONSERVA
P S

Čitanje natpisa: D(is) M(anibus) / Aba(sca)nto / defuncto / conserva / p(o)s(uit)

Opis predmeta: Pravokutna stela čiji su uglovi ukrašeni viticama. U uokvirenom središtu nalazi se natpis u pet redova, pisan kapitalom.

Izvor: Ana Sedlar, Salonitanske stele iz Garagninove zbirke u Trogiru, *Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu*, 2013., 374.

5. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Solin (Salona)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: 151-300.

Prijepis sačuvanog natpisa:

IVLIO CR
TIINFAN

Čitanje natpisa: Iulio Cr(escen) ti infan(ti ---) M(arcus) Iul(ius) Cro(nius? ---?)

Opis predmeta: Pravokutna stela na čijem ostatku je sačuvan natpis pisan u tri reda, kapitalom.

Izvor: CIL 03, 02364

6. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Solin (Salona)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: 151-300.

Prijepis sačuvanog natpisa:

PRIMA FVLVINIAE
VRBANA CVRTIAE
DECVEMENE IVLIAE
MAG. V. D. D.

Čitanje natpisa: Prima Fulviniae / Urbana Curtiae / Oecumene Iuliae / mag(istrae)
V(eneris?) d(onum) d(ant)

Opis predmeta: Mala pravokutna stela, bez ukrasa s uokvirenim tekstom podijeljenim u četiri reda i pisan kapitalom.

Izvor: CIL 03, 01963

7. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Solin (Salona)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna, Trogir

Datacija: 151-300.

Prijepis sačuvanog natpisa:

D.
CASSIAE ...
FILIAE ...
EINC ...
VIXIT ...
CASSIA ...
LICISSIM ...

Čitanje natpisa: D(is) [M(anibus)] / Cassia[e] / filiae du[lcissimae] / et inco[mparabili] / vixi a[nn(os)] / Cassia [3 infe]/licissim[a mater]

Opis predmeta: Stela na kojoj je sačuvan natpis pisan u sedam redova, ali jako oštećen te se neki dijelovi ne mogu iščitati.

Izvor: CIL 03, 02273 = AE 2013, +01190

8. Nepoznati zabat

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Salona? (Solin)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočnom zidu parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: II-III st.?

Opis predmeta: Trokutasti zabat u čijem središtu se nalazi prikaz glave anđela. Iznad stilizirane kose prikazana su krila anđela.

9. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Solin (Salona)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka

Datacija: ?

Prijepis sačuvanog natpisa:

P•IVLIVS•RVFVS
AEDEM•MAR
MAG•D•S•P•F•C
IDEMQ•DEDIC

Čitanje natpisa: P(ublius) Julius Rufus Edem Mar(moream) Mag(ister) d(e) S(ua) P(ecunia) F(aciendam) C(uravit) Idemq(ue) Dedic(avit).

Opis predmeta: Pravokutna stela u čijem uokvirenom središtu se nalazi natpis pisan u tri reda.

Izvor: Ivan Josip Pavlović Lučić, *Marmora Traguriensia*, Rhacusae: Typis Martecchinianis, 1811., 13.

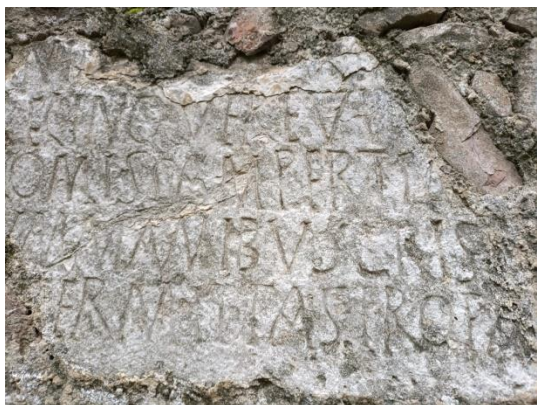
10. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Solin (Salona)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna, Trogir

Datacija: 151.-300.

Prijepis sačuvanog natpisa:

N[...]
[...]INOVE?EV[...]
[...]ONIS??MPRR[...]
[...]NM?MIBVOL[...]
[...]JERMATTASIROP[...]

Opis predmeta: Izrazito oštećen dio stele na kojem se vide tragovi teksta pisani kapitalom.

11. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Solin (Salona)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna, Trogir

Datacija: ?

Prijepis sačuvanog natpisa:

C?VLI
QVELL
VERNA
NOM PRIMI
ANN
?

Opis predmeta: Stela na kojoj je sačuvan tekst pisan u šest redova, no neki dijelovi su oštećeni te je teško iščitati slova.

12. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Solin (Salona)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna, Trogir

Datacija: II-III st.?

Prijepis sačuvanog natpisa:

D. M.
TVRPIN VX
IER. MAR. ET
EVT. FRA. PO ANIME INNO
CENTI. SIT
TIBI TERRA
LEVIS.

Opis predmeta: Stela čiji je središnji natpis uokviren tankim užebljenjem. Unutar okvira nalazi se natpis pisan u sedam redova.

13. Prednja strana sarkofaga augura Luciusa Pomponiusa Draca

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Solin (Salona)

Mjesto čuvanja: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna, Trogir

Datacija: 151-300.

Prijepis sačuvanog natpisa:

D. M.
L POMPONI S DRACo
ET IVLIAE ANNIAE COIV
SVAE VETO AVTEM INH CARCA
ALIVM CORPVS INFERIAT C SSSVA
PONI SI QVIS AVTEM NTVLERI ABIT
R P SALONITANORVM MX E

Čitanje natpisa: L(ucius) Pomponius Draco / Aug(ustalis) vivus posuit sibi / et Iuliae Anniae
co(n)iu(gi) / suae veto autem in hac arca / alium corpus inferri aut ossua / poni si q(u)is autem
intuleri[t] dabit / r(ei) p(ublicae) Salonitanorum [HS] n(ummum) X(milia) et / ne quis ante
arca[m hanc aliam ponat]

Opis predmeta: Prikaz prednje strane sarkofaga augura Luciusa Pomponiusa Draca. U središnjem uokvirenom dijelu nalazi se natpis pisan u sedam redova dok su s lijeve i desne strane prikazi lavljih glava. Na krajnjoj desnoj strani nalazi se figuralni prikaz nagog ženskog lika.

Izvor: CIL 03, 02098 (p 1509) = Cambi 00174

14. Nepoznati grb

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: ?

Mjesto čuvanja: uzidan u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: ?

Prijepis sačuvanog natpisa:

Vanjski tekst: DE M DESIDERIO POLINI ?

Unutarnji tekst: RIPOSSA ANO M·D·XC·V ?

Opis predmeta: Prikazani grb pripada obitelji Lučić iz Trogira. Naime, obitelj je imala nekoliko grbova, a isti ovakav danas se nalazi na zdencu u dvorištu njihove obiteljske palače. Obitelj Lučić bila je izrazito poznata, a među nima posebno Ivan Lučić povijesničar i kartofag. Uokolo grba teče natpis koji nije moguće upotpunosti razumjeti. Grb je vjerovatno tijekom vremena išaran crvenom bojom. Godina na grbu bi trebala označavati 1595.

15. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Salona (Solin)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: 101 – 200.

Prijepis sačuvanog teksta:

PRVDEN(T)I

ANN. XX

PROBA

MATER

P. B. M

Čitanje natpisa: Prudenti / ann(orum) XX / Proba / mater / p(osuit) b(ene) m(erenti)

Opis predmeta: Stela nadvišena trokutastim zabatom u čijem središtu je prikazana glava. S lijeve i desne strane zabata nadzire se oblik geometrijske dekoracije. U donjem dijelu stele nalazi senatpis pisan u pet redova.

Izvor: CIL 03, 02493 (p 1510) = AE 2013, +01190

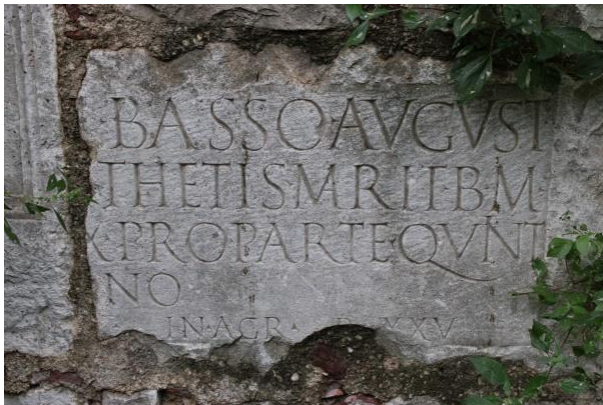
16. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Salona (Solin)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: 71-150.

Prijepis sačuvanog natpisa

[...] BASSO AVGVST
[...] THETISMARITBM
[...] X PRO PARTE QVNT
[...] NO
[...] XINAGR. P XXV.

Čitanje natpisa: T(ito) Flavio Aug(usti) lib(erto) Basso August(ali) / Claudia T(iti) f(ilia) Thetis marit(o) b(ene) m(erenti) / et T(itus) Flavius Felix [vix(it) ann(os) 3]X pro parte quint(a) / patrono / h(oc) m(onumentum) h(eredem) n(on) s(equetur) in f(ronte) p(edes) IX(?) in agr(o) p(edes) XXV

Opis predmeta: Oštećena stela na kojoj je sačuvan natpis u pet redova, pisan kapitalom.

Izvor: CIL 03, 02093 (p 2260) = CIL 03, 02325

17. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Trogir

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: 101-200.

Prijepis sačuvanog natpisa:

D. M.
POMPEIAE
PHYIBAE
I. EPIDIVS
VALES POSVIT SIB
E VXORI BENE.
MERENTI LIBER.
LIBERTABVSQVE SVIS
IN F. P. VIII. IN AG. P. VIII

Čitanje natpisa: D(is) M(anibus) / Pompeiae / Phyebae(!) / L(ucius) Epidius / Vale(n)s
posuit sibi / et uxori bene / merenti et liber(tis) / libertabusque su(is) in f(ronte) p(edes) VIII in
ag(ro) p(edes) VIII

Opis predmeta: Pravokutna stela s zabatom u kojem se nalazi motiv cvijeta. Uokolo zabata
vidljiviostaci vegetabilne dekoracije. Donji dio stele sastoji se od uokvirenog dijela u kojem je
upisan tekst, pisan u devet redova.

Izvor: CIL 03, 02696 = CIL 03, 09705

18. Stela Menzora Sepronija

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Salona (Solin) (?)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna, Trogir

Datacija: kraj II. - početak III. stoljeća

Prijepis sačuvanog dijela natpisa:

[...]MA
[...]DEF·ANN
XXVIII·M·III·D·XI
APPIA·VICTORIA
COIVGI B M P

Čitanje natpisa: D(is) M(anibus) / Sempronio / Fortunato / mensori aedi/ficiorum n<a> / tione Kampa/nus def(uncto) ann(orur) / XXVIII m(ensium) IIII d(ierum) XI / Appia Victoria¹ / co<n>iugi b(ene) m(erenti) p(osuit)

Opis predmeta: Stela kojoj je sačuvan samo donji dio, na kojem se može ičitati natpis. Na samom dnu, ispo natpisa nalazi se urezan motiv sjekire.

Izvor: CIL 03, 02129 = AE 2012, +01100 = AE 2013, +01190

19. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Salona (Solin)

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: 151- 300.

Prijepis sačuvanog natpisa:

D. M.
C. CVRTIO. EV
TYCHO. CES
ONIA. TALA
SA. COI. B. M
P

Čitanje natpisa: D(is) M(anibus) / C(aio) Curtio Eu/tycho Ces/onia Thala/sa co(n)i(ugi) b(ene) m(erenti) / p(osuit)

Opis predmeta: Stela čijisredišnji natpis je uokviren dvostrukim tankim užbljenjima, dok gornji dio stele ima i zabat bez dekoracije. Unutar središta nalazi se natpis pisan u šest redova.

Izvor: CIL 03, 02303 = AE 2013, +01190

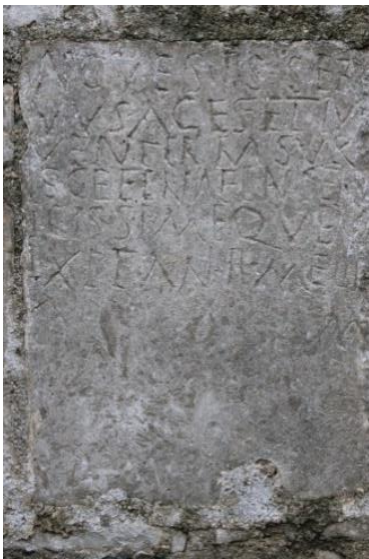
20. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Salona (Solin)

Treutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: 151-300.

Prijepis sačuvanog natpisa:

NOVESIS SER
VVS ACES ET M
VENTI??A SV?
ISCEFNAFI NFEL
ICISSIMO QVI V
IXIT N IL ME III
B M

Čitanje natpisa: Novesis ser/vus age(n)s et Iu/ventilla Sur/isc(a)e filiae infel/icissim(a)e qu(a)e v/ixit an(nis) II me(nsibus) III / b(ene) m(erenti)

Opis predmeta: Stela sa jako slabo vidljivim tekstom pisanim u sedam redova.

Izvor: CIL 03, 02126

21. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: ?

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: ?

Prijepis sačuvanog natpisa:

D M
[?]
DFFVCI?NN
XVI·T·T·PRI
[...] IVS [...]
ORISIS· RA
R?EN [...]
ELICISSI [...]
POSVIRVVI
[?]

Opis predmeta: Stela nadvišena zabatom unutar koje se nalazi rozeta. Donji dio se sastoji od uokvirenog teksta.

22. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Trogir

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: 151-300.

Prijepis sačuvanog teksta:

D M
PCOE
PROBUS
COIUGI
MARIAE
MARCEL
BENE ME
EMARITUS
MARCEL
MATRIPL
ISSIMAE
DEF ANXXXV

Čitanje natpisa: D(is) M(anibus) / P(ublius) Coe(lius) / Probus / co(n)iugi / Mariae / Marcel(lae) / bene me(renti) / et maritus / Marcel(lus) / matri pi/issimae / def(unctae) an(norum) XXXV

Opis predmeta: Izdužena pravokutna stela na čijem vrhu se nalazi zabat. U donjem dijelu se nalazi tekst pisan u 12 redova.

Izvor: CIL 03, 02687 = CIL 03, 09702

23. Nepoznata stela

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: ?

Trenutačni smještaj: uzidana u istočni zid parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: ?

Prijepis sačuvanog natpisa:

FRATRES

FECER

Opis predmeta: Stela u obliku niše unutar koje se nalazi figuralni prikaz starije muškog lika i dječaka. Ispod prikaza se nalazi i natpis FRATRES FECER.

11.2 Ostala skulptura u parku Garagnin-Fanfogna

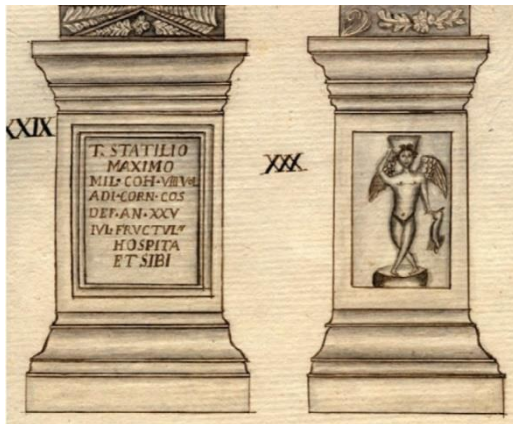
1. Ara Tita Statilija Maksima

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Solin (Salona)

Mjesto čuvanja: sjevero-istočni dio parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: 151-200.

Prijepis sačuvanog natpisa:

T. STATILIO
MAXIMO
MIL · COH · VIII VOL
ADI · CORN · COS
DEF · AN · XXV
IVI · FRVCTVL

HOSPITA/ET SIBI

Čitanje teksta: T(ito) Statilio / Maximo / mil(iti) coh(ortis) VIII vol(untariorum) / adi(utori) corn(icularii) co(n)s(ularis) / def(uncto) an(norum) XXV / Iul(ia) Fructula / hospita / et sibi

Opis predmeta: Monolitna nadgrobna ara koja se sastoji od baze (postolja) središnjeg dijela i kruništa. Baza se sužava od donjeg ka gornjem dijelu. Prednja strana spomenika ima natpis kojeg uokviruje *cyma reversa* profil bez dekoracije. Na bočnim stranama su prikazi nagih

erota koji predstavljaju godišnja doba. Prostor uokolo erota je izdubljen. Eroti predstavljaju personifikaciju jeseni, a oba su prikazana u identičnom stavu. Jednom rukom drže zeca, a drugom pridržavaju košaru koja im stoji na ramenu. Krunište se sastoji od tri neukrašena profila. Zabat je profiliran jednostavnom trakom u čijem središtu je četverolisna rozeta flankirana s dva akantusova lista. S gornje strane vidi se izdubljen recipijent (depresija). Stražnja strana je zaravnana zubčanim dlijetlom pa se može prepostaviti da je spomenik na izvornom mjestu bio naslonjen na neku drugu strukturu.

Izvor: CIL 03, 02052 = D 02586 = AE 2012, +01085 = AE 2012, +01097

2. Sarkofag

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Salona (Solin)?

Trenutačni smještaj: jugozapadna strana parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: II-III st. ?

Prijepis sačuvanog teksta:

[...] SARCOEAGVMM [...]

[?]

[?]

[?]

[...] ESVMEREDE [...]

[...] PRAESVMERED [...]

Opis predmeta: Antički sarkofag bez figuralnih prikaza. Sastoji se samo od donjeg dijela, a može se prepostaviti da je imao i poklopac. Na čitavoj prednjoj strani nalazi se natpis koji je

velikim dijelom otučen te se mogu razaznati samo neka slova. Ostale njegove stranice nemaju nikakve reljefne dekoracije niti natpise.

3. Skulptura u togi

Materijal: vapnenac

Mjesto nalaza: Salona (Solin)?

Trenutačni smještaj: jugozapadni dio parka Garagnin-Fanfogna

Datacija: II-III st.?

Opis predmeta: Monumentalna obezglavljena statua. Prema starijim sačuvanim slikama nekada je bila postavljena na podestu, danas je nažalost polegnuta uz stablo i prekrivena grmljem. Toga ima nabore istaknute strogim linijama koje se spuštaju niz tijelo. Može se prepostaviti da pripada julijevsko-klaudijskoM dobu.

12. Prilozi

Prilog 1. Prikaz parka Garagnin-Fanfogna na području Travarica na kopненоj strani grada i njihove obiteljske palače u starom dijelu grada, na planu Trogira iz 1828 godine. Izvor: Ana Šverko, Igor Belamarić, Josip Belamarić, Marija Kirchner, *Park Garagnin-Fanfogna u Trogiru: integralna studija povijesno-hortikulturno-arhitektonska analiza s prijedlogom konzervatorskih smjernica za obnovu*, COAST/UNDP za Grad Trogir, 2013. str. 4.

Opći podatci

Naziv dobra:	Park Garagnin - Fanfogna
Naziv dobra (eng):	
Lista i registarski broj:	Kulturnopovijesna cjelina, Z-3880
Pravni status:	Zaštićeno kulturno dobro
Vrsta:	Kulturnopovijesna cjelina
Klasifikacija:	uređene zelene površine
Datacija:	18 st. n.e. -
Autor:	
UNESCO:	

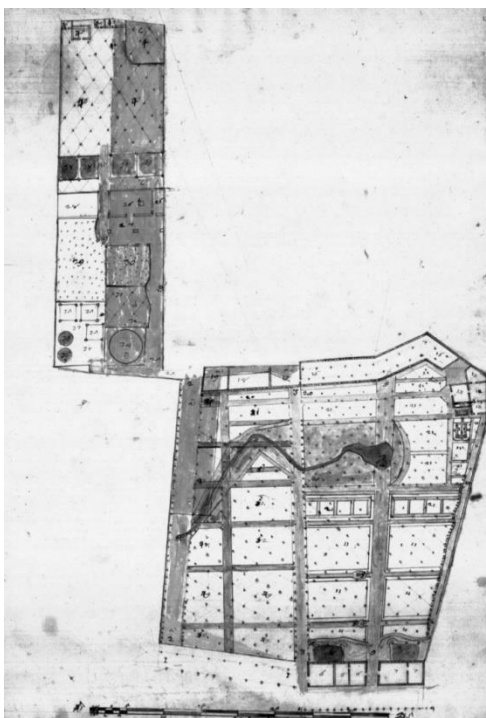
Smještaj kulturnog dobra

Županija:	Splitsko-dalmatinska županija
Grad/općina:	TROGIR
Adresa:	Trogir

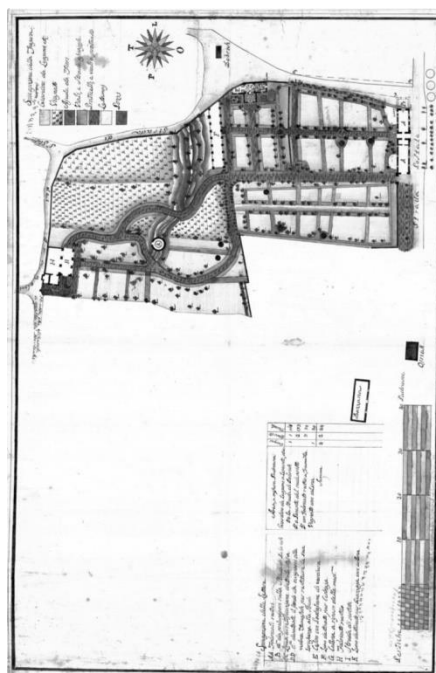
Nadležni konzervatorski odjel

Naziv KO:	Konzervatorski odjel u Trogiru za područje gradova Trogir i Kaštela te općina Okrug, Marina, Seget, Primorski Dolac, Prgomet, Lećevica, Muć
Adresa KO:	Gradska 41
Telefon:	021 884 876
e-mail:	jasna.popovic@min-kulture.hr

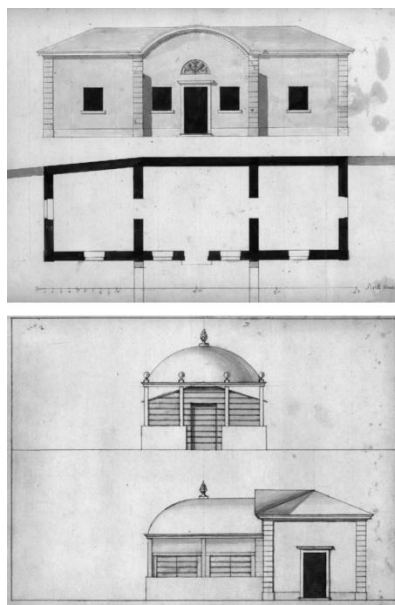
Prilog 2. Park Garagnin-Fanfogna zaštićen kao kulturnopovijesna cjelina pod oznakom Z – 3880. Izvor: Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-3880> (pristupljeno 16.3.2024)

Prilog 3. Prvi razrađeni plan vrta nastao 1800. godine. Izvor: Ana Šverko, Selvin casinetto u agrarnom parku Luke Garagnina, *Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Splitu, Split*, 2011. str. 351.

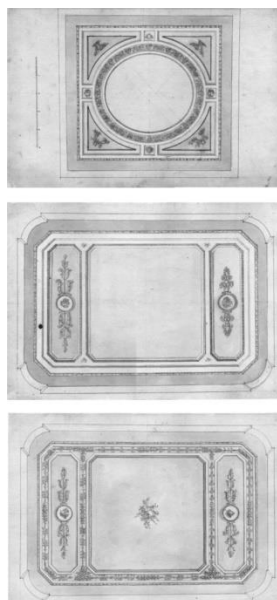
Prilog 4. Konačni plan vrta, izrađen nakon 1805. godine. Izvor: Ana Šverko, *Selvin casinetto u agrarnom parku Luke Garagnina*, Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Splitu, Split, 2011. str. 354.

Prilog 5. Gornji crtež prikazuje tlocrt pročelje *casinetta*. Donji crtež prikazuje južni bokocrt i pogled na terasicu pred glavnim ulazom. Izvor: Ana Šverko, *Selvin casinetto u agrarnom parku Luke Garagnina*, *Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Splitu*, Split, 2011. str. 361.

Prilog 6. Ivan Luka Garagnin unuk Luke Garagnina osnivača parka ispred *casinetta* na početku XIX stoljeća. Izvor: Ana Šverko, *Selvin casinetto* u agrarnom parku Luke Garagnina, *Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Splitu*, Split, 2011. str. 363.

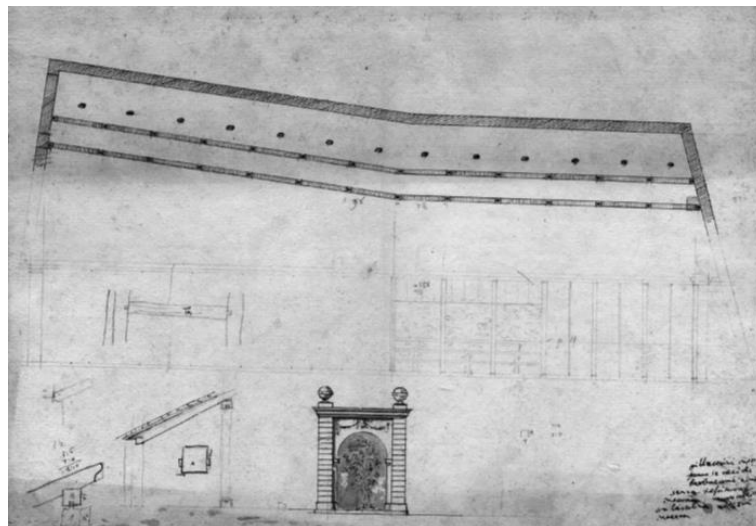
Prilog 7. Dekoracija stropova reprezentativnih prostorija *casinetta*. Izvor: Ana Šverko, *Selvin casinetto* u agrarnom parku Luke Garagnina, *Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Splitu*, Split, 2011. str. 373.

Prilog 8. Pogled na južne gospodarske građevine parka Gargnin-Fanfogna 1975. godine.

Foto RSŠ. Izvor: Trogir kroz povijest

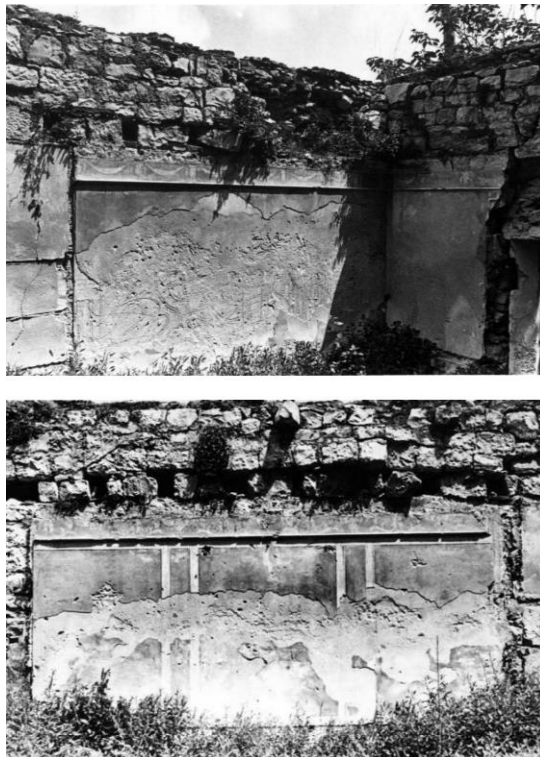
<https://web.facebook.com/photo/?fbid=1113429242480128&set=gm.4087893141294026>

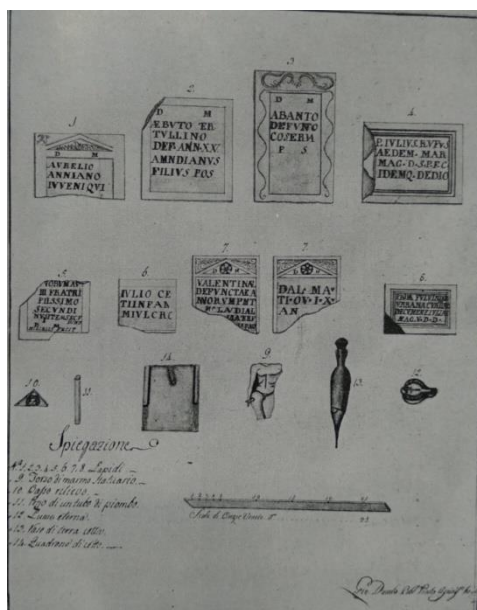
Prilog 9. Selvin projekt oranžerije izrađen oko 1800. godine. Izvor: Ana Šverko, *Selvin casinetto* u agrarnom parku Luke Garagnina, *Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Splitu*, Split, 2011. Str. 377.

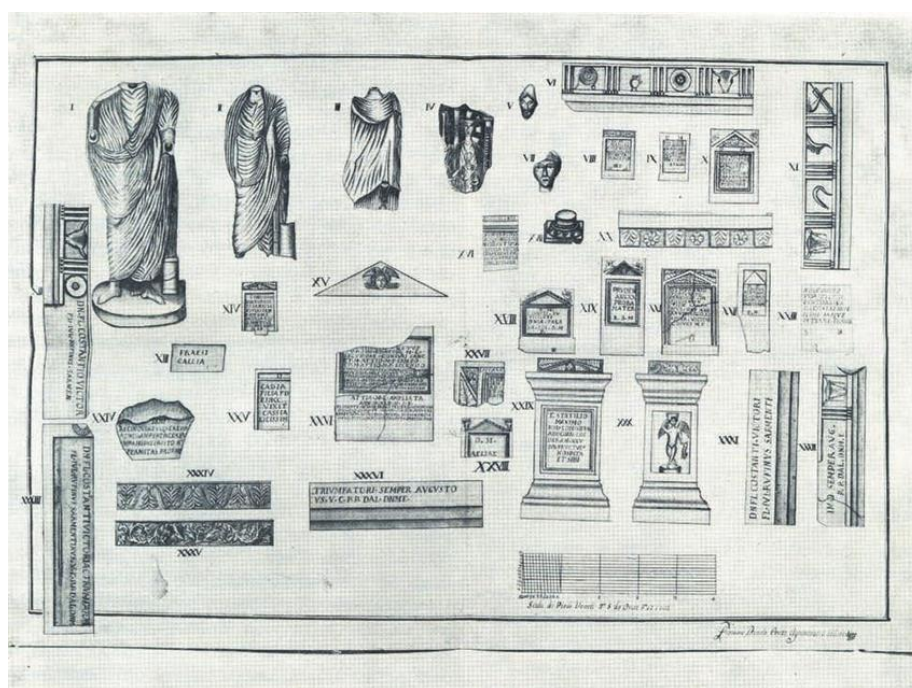
Prilog 10. Sjeverna gospodarska građevina na početku XX. stoljeća, prije adaptacije. Izvor: Ana Šverko, *Selvin casinetto* u agrarnom parku Luke Garagnina, *Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Splitu*, Split, 2011. str. 382.

Prilog 11. Fotografije ruševnog casinetta iz 1954. godine, ostaci oslika camere (gore) i salette (dolje). Izvor: Ana Šverko, *Selvin casinetto* u agrarnom parku Luke Garagnina, *Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Splitu*, Split, 2011. str. 374.

Prilog 12. Predmeti pronađeni tijekom II. iskapanja u Saloni u lipnju 1805. godine. Izvor: Ivo Babić, Contribution a la connaissance de l'histoire de la documentation graphique des monuments archeologiques de Salone, *Filozofski fakultet u Splitu*, 1984.

Prilog 13. Nacrt arheoloških predmeta nekad u vlasništvu obitelji Garagnin. Izvor: Ivo Babić, Contribution a la connaissance de l'histoire de la documentation graphique des monuments archeologiques de Salone, *Filozofski fakultet u Splitu*, 1984.

Prilog 14. Snack bar 70-tih godina. Stražnja strana južne gospodarske građevine parka Garagnin-Fanfogna. Izvor: TZ Trogir 1973.

https://web.facebook.com/groups/605241072892601/?multi_permaLinks=2252606538156038&ref=share&_rdc=1&_rdr

Prilog 15. Glavni ulaz u park Garagnin-Fanfogna. Autor fotografije: Tea Matijaš

Prilog 16. Južna gospodarska građevina (*barchessa*): Autor fotografije: Tea Matijaš

Prilog 17. Stražnja strana južne gospodarske građevine. Autor fotografije: Tea Matijaš

Prilog 18. Razbijena stakla i natisi na stražnjoj strani južne gospodarske građevine. Autor fotografije: Tea Matijaš

Prilog 19. Razbacane zobnice na stražnjoj strani južne gospodarske građevine. Autor fotografije: Tea Matijaš

Prilog 20. Jedan od dva umjetno sagrađena brežuljka u parku Garagnin-Fanfogna. Na slici se nalazi brežuljak na južnoj strani parka. Autor fotografije: Tea Matijaš

Prilog 21. Antički sarkofag koji služi kao mjesto za odlaganje otpada. Autor fotografije: Tea Matijaš

Prilog 22. Ostaci stepenica u blizini nekadašnjeg casinetta. Autor fotografije: Tea Matijaš

Prilog 23. Ostaci temelja nekadašnjeg *casinetta*. Autor fotografije: Tea Matijaš

Prilog 24. Srušena stabla i zarasli putevi u parku Garagnin-Fanfogna. Autor fotografije: Tea Matijaš

Prilog 25. Ara Tita Statilija Maksima prekrivena prekrivena izraslom travom. Autor izložbe: Tea Matijaš

Prilog 26. Ograda koja dijeli zapadni dio parka sa susjednim Konzumom. Autor fotografije: Tea Matijaš

Prilog 27. Prostor na sjevernoj strani parka u blizini sjeverne gospodarske građevine koja je danas pregrađena i naseljena. Autor fotografije: Tea Matijaš

Prilog 28. Postav skulpture nekada. Izvor:

https://www.facebook.com/groups/605241072892601/?multi_permaLinks=1004269576323080&ref=share

Prilog 29. Fotografija *casinetta* s početka 20. stoljeća. Izvor: Ana Šverko, Selvin *casinetto* u agrarnom parku Luke Garagnina, *Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Splitu*, Split, 2011. str. 75.

Zapušten park Garanjin

Uređuje se park Garanjin **Jadno stanje perivoja Garanjin** Novi izgled perivoja
Medunarodni dan muzeja

Zaštita parka «Garanjin»

TROGIRSKA ZELENA (ATR)AKCIJA?

PARK GARAGNIN - FANFOGNA, MUZEJ GRADA TROGIRA

Vrt koji valja njegovati

17.05.2016. u 18:00 **18.05. u 10:00 i 17:00**
sastanak ispred parka Garanjin - Fanfogna Muzej grada Trogira

ŠTO SE KRJIJE U GARAGNINOVU VRTU?

Apel za uređenje parka Garanjin

Zasad se malo čini da park Garanjin, inače zaštićen kao spomenik kulture, bude uređeniji

Ulas slabodani

Prilog 30. Poziv na predavanje o parku Garagnin-Fanfogna 2016. godine.

EKSKLUZIVNO IZ MILANA

MUZEJ GRADA TROGIRA PROJEKT 50 ZA 50
muzejgradatrogira.blogspot.com

Mila Schön

Mila Schön **Sita sam visoke mode: sve me više privlači moja rodna Vila Bianca u Trogiru**

Grafica Mila Schön (75), slavna talijanska modna kreatorka koja je odijevala britansku princezu Dianu, irlandsku kraljicu Forah Dibu i Jacqueline Kennedy, u "Gloriji" prvi put odhriva xajlo je iznenada napustila svijet visoke mode:

Milica Schön **Orlovo Vuk** **Orlovo Vuk** **Orlovo Vuk**

Prilog 31. Prilozi iz časopisa o Vili Bianci i Mili Schön. Izvor:

https://muzejgradatrogira.blogspot.com/2013/06/muzej-gradatrogira-1963-2013-projekt_11.html

Prilog 32. Rušenje Vile Bianco u Trogiru. Izvor: <https://www.portal.hr/trogir/vijesti/82962-vila-bianca-pod-bagerima-otisla-u-povijest>